

VAASAN AMMATTIKORKEAKOULU
UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Laura Lahdenperä & Heini Rintamäki

VARHAISKASVATUSHENKILÖSTÖN
KÄSITYKSIÄ MEDIAN NÄKYMISESTÄ
LASTEN LEIKEISSÄ PÄIVÄKODISSA

Sosiaali- ja terveysala
2017

TIIVISTELMÄ

Tekijä	Laura Lahdenperä & Heini Rintamäki
Opinnäytetyön nimi	Varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä median näkymisestä lasten leikeissä päiväkodissa
Vuosi	2017
Kieli	suomi
Sivumäärä	60 + 2 liitettä
Ohjaaja	Merja Kaminen

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä siitä, miten media näkyy lasten leikeissä. Päättökäsitteeksi muodotui miten lisääntynyt median käyttö näkyy 5–6-vuotiaiden lasten leikeissä päiväkodissa. Tutkimuksen alatuksena tulivat ”Millaisia leikkejä 5–6-vuotiaat lapsen leikkivät päiväkodissa” ja ”Mitä mieltä varhaiskasvatushenkilöstö on mediavälineiden käytön opettamisesta 5–6-vuotiaille lapsille päiväkodissa”. Tutkimuksen tehtävänä on tuoda esille sitä, miten suuri vaikutus medialla nykypäivänä on. Tutkimuksen tarkoituksena on myös herätellä varhaiskasvatushenkilöstöä ja myös vanhempia miettimään omaa median käyttöä ja sitä miten media vaikuttaa lapsen kasvuun ja kehitykseen.

Tutkimuksen teoreettinen viitekehys koostuu muun muassa leikin kehitysvaiheista ja merkityksestä, mediakasvatuksesta päiväkodissa sekä median tuomista uhista ja mahdollisuuksista. Keskeisinä käsitteinä ovat leikki, mediakasvatus ja varhaiskasvatus. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeilla kahden päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstöltä. Tutkimusaineistoa analysoidaan sisällönanalyysillä.

Tutkimustulokset osoittavat, että media näkyy lasten leikeissä. Lasten leikit ovat muuttuneet levottomimmiksi, aggressiivisemmiksi, väkivaltaisemmiksi sekä lyhytkestoisemmiksi. Myös ikätasoon soveltumattomuutta sisältöä, kuten sopimatonta kielenkäyttöä ja aggressiivisuutta näkyy leikeissä silloin tällöin. Varhaiskasvatushenkilöstö kuitenkin koki, että joutuu harvoin puuttumaan leikkiolosuhteisiin, jossa näkyy aggressiivisuutta tai sopimatonta kielenkäyttöä, jotka ovat lähtöisin lapsille soveltumattomista mediasisällöistä. Pääsääntöisesti varhaiskasvatus henkilöstö pitää hyvänä asiana mediavälineiden käytön opettamista päiväkodissa. Varhaiskasvattajat löysivät myös huonoja puolia mediavälineiden käytön opettamisesta päiväkodissa. Hyviksi puoliksi mainittiin, että se on tasapuolista kaikkia lapsia kohtaan perheen sosioekonomisesta taustasta riippumatta. Huonoiksi puoliksi nostettiin mm. se, että lapset käyttävät mediaa varhaiskasvatushenkilöstön mielestä jo tarpeeksi kotonakin. Sen vuoksi sitä ei tarvitsisi enää päiväkotikäiselle liiaksi opettaa.

Avainsanat leikki, mediakasvatus ja varhaiskasvatus.

ABSTRACT

Author	Laura Lahdenperä & Heini Rintamäki
Title	The Opinions of Early Childhood Education Staff on How Media Shows in Children`s Play in Daycare Centre
Year	2017
Language	Finnish
Pages	60 + 2 Appendices
Name of Supervisor	Merja Kaminen

The purpose of this research was find out what the views of early childhood education staff are on how media shows in the children`s play. The main research problem was how the increased use of the media shows in 5-6-year-old children`s play in a daycare centre. The research sub-problems are “ What kind of plays 5-6-year-old children have in a daycare center“ and “ What the early education staff think about media education for 5-6-year-old children in a daycare centre“. The aim of the study is to highlight the impact of media nowadays. A further aim is to make both the staff and the parents to think about their own media use and how media affects the growth and development of a child.

The theoretical frame consists of the different developmental stages and the importance of play, media education in a daycare centre and the threats and possibilities brought by media. The key concepts are play, media education and early childhood education. The research material was collected with questionnaires for the early education staff in two daycare centres. The research material is analyzed with content analysis method.

The research results show that the media affects the children`s play in a daycare centre. The play has become more restless, more aggressive and violent and children also play less than before. The play also has content that is inappropriate when related to the children`s age but the staff rarely needed to intervene in these situations. The early childhood education staff thinks that media education in a daycare centre is mostly a good thing but there were also some cons. The pros include for example equality regardless of the economic background of the family. One of the cons is that children already use media quite a lot at home and thus there could be less media education in the daycare.

Keywords   Play, media education, early childhood education.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO.....	8
2	VARHAISKASVATUSIKÄISTEN MEDIKASVATUS	9
	2.1 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen lain mukaan.....	9
	2.2 Varhaiskasvatushenkilöstö.....	12
	2.3 Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologia varhaiskasvatuksessa.....	12
	2.4 Mediakasvatus päiväkodissa.....	13
	2.5 Median uhat ja mahdollisuudet.....	16
	2.6 Onko media syynä lapsen väkivaltaiselle käyttäytymiselle?.....	18
3	LAPSI OPPII LEIKKIESSÄÄN	20
	3.1 Leikin merkitys lapselle.....	20
	3.2 Leikin kehityksen vaiheet	21
	3.3 Omaehtoisen leikin mahdollisuudet kotona ja päiväkodissa	22
	3.4 Aikuisen rooli ja lähikehityksen vyöhyke.....	24
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	25
	4.1 Aikaisemmat tutkimukset	25
	4.2 Tutkimusongelmat	26
	4.3 Aiheen valinta ja rajaus.....	26
	4.4 Tutkimusmenetelmät.....	28
	4.5 Aineiston kerääminen	29
	4.6 Aineiston analyysi.....	31
	4.7 Eettisyys, reliaabelius ja validius.....	32
5	TUTKIMUKSEN TULOKSET.....	34
	5.1 Vastaajien taustatiedot	34
	5.1.1 Ikäjakauma	34
	5.1.2 Työkokemus	35
	5.1.3 Koulutustausta.....	36
	5.2 Lasten leikki tänä päivänä.....	37

5.2.1	Leikkien muuttuminen	37
5.2.2	Leikit, mitä lapset eniten leikkivät	40
5.2.3	Mediasta nousseet leikkiteemat	42
5.3	Sopimattomat mediasisällöt ja niihin puuttuminen.....	44
5.3.1	Sopimattomien mediasisältöjen ilmeneminen.....	44
5.3.2	Varhaiskasvattajien tapoja puuttua leikkitilanteisiin	47
5.3.3	Leikkitilanteisiin puuttumisen yleisyys	49
5.3.4	Mediavälineiden käytön opettaminen päiväkodissa.....	49
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	52
7	POHDINTA.....	55
	LÄHTEET	58
	LIITTEET	

KUVIOLUETTELO

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma.	34
Kuvio 2. Vastaajien työskentelyvuodet varhaiskasvatuksessa.	35
Kuvio 3. Vastaajien koulutustausta.	36
Kuvio 4a. Negatiivissävytteiset ilmaisut leikkien muuttumisesta.	38
Kuvio 4b. Positiivissävytteiset ilmaisut leikkien muuttumisesta.	39
Kuvio 5. Millaisia leikkejä lapset leikkivät?	41
Kuvio 6. Viisi suosituinta mediasta noussutta leikkiteemaa.	43
Kuvio 7. Ilmeneekö leikeissä sellaisia asioita jotka ovat lähtöisin lapsen ikätasoon nähden soveltumattomista mediasisällöistä?	44
Kuvio 8. Varhaiskasvattajan toimiminen kun leikissä ilmenee ikätasoon sopimattomia sisältöjä.	47
Kuvio 9. Kuinka usein olet joutunut puuttumaan leikki-tilanteisiin joissa on ilmennyt lasten ikätasoon sopimattomia sisältöjä?	49
Kuvio 10. Varhaiskasvattajien mielipide mediavälineiden käytön opettamisesta.	50

LIITELUETTELO**LIITE 1.** Saatekirje**LIITE 2.** Kyselylomake

1 JOHDANTO

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä siitä, miten media näkyy lasten leikeissä. Media näyttäytyy meidän jokaisen arjessa päivittäin. Lapset käyttävät paljon mediavälineitä jo pienestä pitäen. Lapset näkevät ja kuulevat kaikenlaista mediasta, vaikka eivät ole itse median aktiivisia käyttäjiä. Aikuiset esimerkiksi kuuntelevat autossa radiota tai kotona televisio on auki, vaikka sitä ei katsota. Näin lapset voivat altistua sellaisille mediasisällöille, jotka eivät ole heidän kehitystasolleen sopivaa. Media on tätä päivää ja on läsnä meidän jokaisen arjessa ja siksi varhaiskasvatuksessa on tärkeää opettaa mediakasvatusta lapsille. Myös uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologia nostettu yhdeksi laaja-alaiseksi oppimisen alueeksi, johon mediakasvatusta osaltaan kuuluu.

Tutkimus pyrki selvittämään, miten lisääntynyt median käyttö näkyy 5–6-vuotiaiden lasten leikeissä päiväkodissa, millaisia leikkejä lapset leikkivät sekä mitä mieltä varhaiskasvatushenkilöstö on mediavälineiden käytön opettamisesta 5–6-vuotiaille lapsille päiväkodissa. Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeilla. Tutkimuksen kohderyhmä oli kahden laihialaisen päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstö, jotka työskentelevät ryhmissä, joissa on 5–6-vuotiaita lapsia. Kyselylomakkeita oli 27, joista palautui 14 kappaletta.

Tutkimus oli luonteeltaan laadullinen ja se pyrki selvittämään varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä tutkimusaiheesta. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysin avulla. Tutkimustulokset osoittivat, että media näkyy lasten leikeissä. Media näkyy lasten leikeissä pääsääntöisesti negatiivisävytteisesti. Lapset leikkivät perinteisiä leikkejä kuten kotileikkiä. Toisinaan perinteisiä leikkejä siivittävät mediasta nousseet leikkiteemat kuten Frozen-elokuvasta tutut hahmot. Pojat leikkivät taiteluleikkejä aiempaa enemmän. Pääsääntöisesti varhaiskasvatushenkilöstö piti mediavälineiden käytön opettamista 5–6-vuotiaille lapsille päiväkodissa hyvänä asiana.

2 VARHAISKASVATUSIKÄISTEN MEDIAKASVATUS

Suomi on teknologisoitunut hyvin nopeasti viime vuosikymmenien aikana. Nykyään lähes jokaisesta kodista löytyy teknologisia laitteita. Jo pienet lapset osaavat käyttää erilaisia mediavälineitä. Teknologia on osa lasten arkista kokemusmaailmaa ja se on vahvasti läsnä jo alle kouluikäisten lasten elämässä. Tämä aiheuttaa haasteita lasten vanhemmille. Vanhempia mietityttää myös lasten hyvinvointiin liittyvät kysymykset median käytön lisääntymisen seurauksena. (Korhonen 2010, 9–10.)

Medialla tarkoitetaan sisältöjä, joita välitetään erilaisten laitteiden kautta, esimerkiksi televisio, radio, tietokone, tabletti, sanoma- ja aikakauslehdet, kirjat ja älypuhelimet. Nykyään lapset altistuvat useita tunteja päivässä erilaisille mediasisällöille, joita ovat mainokset, televisio-ohjelmat, painetut teokset ja erilaisten sähköisten viestimien avulla toteutetut vuorovaikutustapahtumat. Tätä kutsumme mediamaailmaksi, kun olemme tiedostamattamme sekä tietoisesti tekemisissä median kanssa päivittäin. (Inkinen 2005, 12–13.) Varhaiskasvatusikäisellä tarkoitetaan alle kouluikäisiä lapsia (THL 2017).

Tässä tutkimuksessa otetaan huomioon kaikki Inkisen (2005) luetteloimat media-laitteet sekä -välineet. Tutkimuksessa tutkitaan median näkymistä lasten leikeissä päiväkotiympäristössä, joka on yksi varhaiskasvatuksen toteutuspaikoista. Seuraavassa kappaleessa kerrotaan mitä varhaiskasvatus on.

2.1 Varhaiskasvatuksen toteuttaminen lain mukaan

Varhaiskasvatuslain (L19.1.1973/36) mukaan ”varhaiskasvatuksella tarkoitetaan lapsen suunnitelmallista ja tavoitteellista opetusta, kasvatusta ja hoitoa, jossa painottuu pedagogiikka.” Varhaiskasvatuslaissa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatuslaissa varhaiskasvatuksen tavoitteena on

- 1) ”edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia;

- 2) tukea lapsen oppimisen edellytyksiä ja edistää elinikäistä oppimista ja koulutuksellisen tasa-arvon toteuttamista;
- 3) toteuttaa lapsen leikkiin, liikkumiseen, taiteisiin ja kulttuuriperintöön perustuvaa monipuolista pedagogista toimintaa ja mahdollistaa myönteiset oppimiskokemukset;
- 4) varmistaa kehittävä, oppimista edistävä, terveellinen ja turvallinen varhaiskasvatusympäristö;
- 5) turvata lasta kunnioittava toimintatapa ja mahdollisimman pysyvät vuorovaikutussuhteet lasten ja varhaiskasvatushenkilöstön välillä;
- 6) antaa kaikille lapsille yhdenvertaiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen, edistää sukupuolten tasa-arvoa sekä antaa valmiuksia ymmärtää ja kunnioittaa yleistä kulttuuriperinnettä sekä kunkin kielellistä, kulttuurista, uskonnollista ja katsomuksellista taustaa;
- 7) tunnistaa lapsen yksilöllisen tuen tarve ja järjestää tarkoituksenmukaista tukea varhaiskasvatuksessa tarpeen ilmettyä tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä;
- 8) kehittää lapsen yhteistyö- ja vuorovaikutustaitoja, edistää lapsen toimimista vertaisryhmässä sekä ohjata eettisesti vastuulliseen ja kestävään toimintaan, toisten ihmisten kunnioittamiseen ja yhteiskunnan jäsenyyteen;
- 9) varmistaa lapsen mahdollisuus osallistua ja saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin;
- 10) toimia yhdessä lapsen sekä lapsen vanhemman tai muun huoltajan kanssa lapsen tasapainoisen kehityksen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin parhaaksi sekä tukea lapsen vanhempaa tai muuta huoltajaa kasvatustyössä.” (L19.1.1973/36.)

Varhaiskasvatuksella tuetaan kokonaisvaltaisesti lapsen kasvua, kehitystä, oppimista ja edistetään hyvinvointia. Oikeus saada varhaiskasvatusta kuuluu kaikille alle kouluikäisille lapsille tietyin edellytyksin. Varhaiskasvatukseen osallistumisesta päättää lasten vanhemmat. Varhaiskasvatukseen ei ole pakko osallistua, mutta koulun aloitusta edeltävänä vuonna annettava esiopetus tuli pakolliseksi 1.8.2015 kaikille esiopetusikäisille lapsille. (THL 2015.)

Varhaiskasvatusta toteuttavat kunnat, yksityiset toimijat, järjestöt ja seurakunnat. Varhaiskasvatusta järjestetään päiväkodeissa, perhepäivähoidossa sekä kerho- ja leikkitoimintana. Kunnan tehtävänä on huolehtia siitä, että varhaiskasvatusta on tarjolla perheiden erilaiset tarpeet huomioiden. Varhaiskasvatusta järjestetään tarvittaessa myös iltaisin, öisin ja viikonloppuisin. Varhaiskasvatus voi olla kokopäiväistä tai osapäiväistä. (OKM 2017.) Varhaiskasvatuksen palveluita ovat mm. päiväkodin varhaiskasvatus, perhepäivähoito, seurakunnan päiväkerhot, avoimen päiväkodin kerhot ja leikkitoiminta sekä leikkipuistotoiminta. Tämä tutkimus toteutetaan päiväkodin varhaiskasvatuksen kontekstissa.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet on Opetushallituksen antama valtakunnallinen määräys. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ohjaavat varhaiskasvatuksen toteutusta. Sen mukaan laaditaan paikalliset suunnitelmat sekä lasten varhaiskasvatussuunnitelmat. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteita ohjaa varhaiskasvatuslaki, jossa säädetään lapsen oikeudesta varhaiskasvatukseen ja varhaiskasvatuksen tavoitteista. Varhaiskasvatus on tärkeä osa suomalaista koulutusjärjestelmää ja merkittävä vaihe lapsen kasvun ja oppimisen alkutiellä. Suurin osa lapsista osallistuu varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus ja siihen kuuluva esiopetus sekä perusopetus muodostavat johdonmukaisesti etenevän kokonaisuuden lapsen elinikäiselle oppimiselle ja kasvulle. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lastensa kasvatuksesta ja hyvinvoinnista, mutta varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea ja täydentää kotien kasvatustehtävää ja vastata omalta osaltaan lasten hyvinvoinnista. Valtakunnallisen varhaiskasvatuksen ohjauksen tarkoituksena on luoda yhdenvertaiset edellytykset varhaiskasvatukseen osallistuvien lasten kokonaisvaltaiselle kasvulle, kehitykselle ja oppimiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 8, 18.)

2.2 Varhaiskasvatushenkilöstö

Tässä tutkimuksessa käytetään nimitystä varhaiskasvatushenkilöstö, jolla tarkoitetaan lastentarhanopettajia, lastenhoitajia, avustajia sekä erityislastentarhanopettajia.

Asetuksessa lasten päivähoidosta (A16.3.1973/239) säädetään päiväkodissa hoito- ja kasvatustieteen tehtävissä työskentelevien henkilöiden kelpoisuusvaatimuksista, lasten päivähoitoajan pituudesta sekä hoito- ja kasvatushenkilökunnan määrästä suhteessa eri-ikäisten lasten määrään.

Päiväkodissa työskentelee lastentarhanopettajia, lastenhoitajia, avustajia ja erityislastentarhanopettajia. Laissa sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (L29.4.2005/272) määritellään lastentarhanopettajan kelpoisuusvaatimuksiksi vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto tai sosiaali- ja terveystieteen ammattikorkeakoulututkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen ja sosiaalipedagogiikan opinnot sen laajuudessa kuin asetuksissa säädetään. Lastenhoitajana voi toimia henkilö, joka on suorittanut vähintään sosiaali- ja terveystieteen alan ammattilaisen perustutkinnon.

2.3 Monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologia varhaiskasvatuksessa

Uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa on yhtenä laaja-alaisena osaamisalueena monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologian osaaminen. Siinä kuvataan varhaiskasvatuksen tehtävää tukeva lasten monilukutaidon sekä tieto- ja viestintäteknologisten taitojen kehittymistä. Monilukutaidolla tarkoitetaan erilaisten viestien tulkitsemisen ja tuottamisen taitoja. Monilukutaito on keskeinen perustaito vuorovaikutuksen ja ympäröivän maailman ymmärtämisen näkökulmasta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23–24.)

Monilukutaito perustuu laajaan tekstikäsitteeseen, jossa erilaiset tekstit voivat olla esimerkiksi kirjoitetussa, puhutussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa. Monilukutaitoon sisältyy kuvanlukutaito, numeerinen lukutaito, medialukutaito ja peruslukutaito. Se liittyy paljon lapsen ajattelun ja oppimisen taitoihin. Lasten kanssa opetellaan nimeämään yhdessä asioita ja esineitä sekä opetellaan erilai-

sia käsitteitä. Lapsia innostetaan tutkimaan, käyttämään ja tuottamaan viestejä, myös digitaalisissa ympäristöissä. Lapset tarvitsevat aikuisen mallia sekä rikasta tekstiympäristöä kehittyäkseen monilukutaitoisiksi. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23–24.)

Varhaiskasvatuksessa lasten kanssa tutkitaan ja havainnoidaan tieto- ja viestintäteknologian roolia arkielämässä, tutustutaan erilaisiin tieto- ja viestintäteknologisiin välineisiin, sovelluksiin ja peleihin. Lapset saavat kokeilla ja tuottaa itse sisältöjä yhdessä muiden lasten kanssa. Tieto- ja viestintäteknologian avulla edistetään lasten luovaa ajattelua, yhteistoiminnantaitoja sekä lukutaitoa. Samalla opetellaan yhdessä aikuisen kanssa median turvallista käyttöä. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään varhaiskasvatuksessa muun muassa leikeissä, tutkimisessa, liikkumisessa ja taiteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23–24.)

2.4 Mediakasvatus päiväkodissa

Mediakasvatus on mediataitojen opettamista, jolla pyritään opettamaan kriittiseksi mediankäyttäjäksi, joka suojaa median riskeiltä. Se on sääntöjen ja rajojen asettamista sekä keskustelua median sisällöistä ja ilmiöistä yhdessä turvallisen aikuisen kanssa. Tärkein mediakasvatuksen muoto on pienillä lapsilla median käytön rajoittaminen määrällisesti että laadullisesti. Suositeltavaa olisi, että alle kouluikäiset eivät käyttäisi medialaitteita enempää kuin tunnin päivässä. Tällöin aikaa jää riittävälle liikunnalle, perheen yhdessä olemiselle ja leikille. Etenkin lasten mediankäyttöä olisi suositeltavaa rajoittaa niin, että televisiota, tietokonetta ja pelamista tehtäisiin vain päiväaikaan ja iltapäivä rauhoitettaisiin yhdessä ololle. Mediakasvatuksen oleellinen seikka on se, että aikuiset tiedostavat median saattavan aiheuttaa lapsille negatiivisia tunteita. (Korhonen 2010, 22–24.)

Pieni lapsi ei tarvitse medioita, puhtaasti kehityksellisestä näkökulmasta. Lastenohjelmat ja pelit kuitenkin kiinnostavat lasta ja pienikin lapsi iloitsee niistä. Pienten lasten kohdalla medialaitteilla ei voi korvata kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta aikuisen kanssa, jossa lapsen puheenkehitys ja tunteiden hallinta kehittyy. Media on osa tämän päivän lastenkulttuuria. Media innoittaa lapsia ilmaisemaan itseään mm. piirtämällä ja laulamalla. Median tarinoilla on usein lapselle suu-

rempikin merkitys elämässä. Se ei ole vain pelkkää satua lapselle. (Lapset ja media 2017, 6–7.)

Mediakasvatukseen liittyy pelonhallintakeinojen opettaminen. Mitä pienempi lapsi, sitä suurempi riski hänellä on saada pelottavasta mediakokemuksesta pitkäaikaisia vaikutuksia. Mediaa käyttäessään yksin, lapsi pelkää enemmän kuin jos lähellä on aikuinen. Aikuisten tulisi olla sekä fyysisesti että psyykkisesti läsnä lapselle. Lapsi usein hakee aikuiselta turvaa pelon hetkellä. On tärkeää, että lasten kanssa keskustellaan median sisällöistä ja niistä aiheutuneista peloista, sillä se lievittää lapsen pelkotiloja ja opettaa lapselle pelonhallintaa. Aikuisilla on vastuu pitää kiinni mediasisältöjen ikärajoista. Esimerkiksi alle kouluikäiset eivät saa katsoa muuta kuin 3-numerolla tai S-kirjaimella merkittyjä mediasisältöjä. (Korhonen 2010, 23, 25- 28, 30.)

Huomioitavaa on, että S-kirjaimella merkitty ohjelma ei aina ole sisällöllisesti lastenohjelma, vaan se voi olla tarkoitettu aikuisille. Ohjelma ei kuitenkaan sisällä lapsille haitallista sisältöä kuten seksiä, väkivaltaa, ahdistavuutta tai päihteiden käyttöä. (Lapset ja media 2017, 9.)

Mediakasvatusta ei tarvitse tuoda uutena asiana varhaiskasvatukseen, sillä sitä on tehty monissa päiväkodeissa jo vuosikymmenten ajan. Usein tekeminen on kuitenkin voinut olla toimintaa ilman tavoitteita ja suunnitelmaa. Jo ollutta mediakasvatusta voidaan siis alkaa kehittää siten, että toimintaa aletaan tehdä tavoitteellisesti. Tällöin toiminta on ammatillista ja pedagogista. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 2017, 6.)

Jokainen työyhteisö voi alkaa toteuttaa mediakasvatusta omalla tavallaan. Siinä on kuitenkin hyvä ottaa huomioon työyhteisön osaaminen sekä mielenkiinnon kohteet. Valmiita paketteja hyvään mediakasvatukseen ei ole olemassa. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 2017, 10.)

Erilaisia esimerkkejä ja yksittäisiä kokeiltuja menetelmiä löytyy mm. Kuuluu kuvaan- kehittämishankkeen julkaisusta, josta voi poimia muutamia hyviä käytännön kokeiluja mediakasvatuksen menetelmistä. Näitä menetelmiä ovat:

- Lasten tuottamat valokuvat, lehdet ja tarinat.
- Arkisen tiedonhaun opettelu: Etsitään yhdessä netistä tietoa esimerkiksi eläimistä ja päivän säästä.
- Tunteiden tunnistaminen ja sanoittaminen esimerkiksi musiikin ja kuvien avulla.
- Mediasta keskustelu lapsen kanssa; teemana voi olla esimerkiksi median ilot ja surut ja keskustelu siitä mistä pitää ja mistä ei, jonka kautta opetellaan myös valintojen tekemistä.
- Medialähtöisen leikin tukeminen ja sen pedagoginen rikastuttaminen. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 2017, 11.)

Kuuluu kuvaan- kehittämishankkeen julkaisussa on nostettu esille myös kasvatuskumppanuuden tärkeys mediakasvatuksessa. Median käytöstä kotona voidaan puhua vanhempien kanssa esimerkiksi kehityskeskusteluissa sekä median käytöstä ja ikärajoista voidaan pitää vanhempainiltoja. Hankkeessa on ideoitu keino, miten media voitaisiin ottaa myönteisessä hengessä puheeksi. Siinä menetelmässä vanhemmat toisivat vanhoja mediavälineitä päiväkotiin ja näistä välineistä tehtäisiin mediahuone, joka havainnollistaa lapsille mediaympäristön muutosta ja aikuisille sen muutoksen huomioimista kasvatuksessa.

Kasvatuskumppanuuden vahvistamiseksi ja kasvatusyhteisöjen arjen tekemistä näkyväksi voidaan hyödyntää esimerkiksi esille laitetuilla kuvilla. Kuvia voidaan laittaa digitaalisiin kasvunkansioihin tai päiväkodin blogiin. Myös vanhemmat voivat lisätä kuvia digitaalisiin kasvunkansioihin. Maskottileluja voidaan myös hyödyntää kasvatuskumppanuuden vahvistamiseksi. Maskottilelun tehtävänä on, että se kävisi jokaisen lapsen kotona vierailulla. Vierailuista kerrottaisiin ryhmän päiväkirjaan, mitä kussakin kodissa tehtiin. Päiväkirjaan kirjoitettaisiin myös, mitä päiväkodissa tehtiin. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti, 2017, 12–13.) Uusissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kasvatuskumppanuudesta käytetään nimitystä huoltajien kanssa tehtävä yhteistyö (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016, 23).

Kasvattajille uusien toimintatapojen ideoiminen ja kokeileminen vaatii itsensä haastamista sekä epävarmuuden ja mediamaailman hallitsemattomuuden sietämistä. Mediakasvatuksen mukaan ottaminen osaksi päiväkodin arkea vaatii valintojen tekemistä sekä osittain myös totutuista toimintatavoista luopumista. Johtajalla on tärkeä rooli toimia kuuntelijana sekä uskon luojana ja tsemppaajana kokeilemaan uutta. Välillä johtajan tulee myös toimia jarruna, jos liian montaa ideaa aletaan toteuttaa yhtä aikaa. Liian suuret muutokset ja monta uutta projektia voi väsyttää liikaa työntekijöitä. (Kansallinen audiovisuaalinen instituutti 2017, 19.)

2.5 Median uhat ja mahdollisuudet

Korhosen (2010) mukaan media tuo lapselle niin hyviä kuin huonoja vaikutteita. Medialaitteiden kuten television katsominen yhdessä koko perheen kanssa voi olla perhettä yhdistävä, viihdyttävä ja opettava kokemus. Kun mediavälineitä käytetään yhdessä aikuisen kanssa, tietävät aikuiset mitä lapsi näkee ja kuulee sekä asioista voidaan keskustella lapsen kanssa. Näin lapsi oppii mm. mediakriittisyyttä. Jotkut ohjelmat ovat myös opettavaisia ja hyödyksi lapselle. Esimerkiksi luontoaiheiset ohjelmat opettavat lapselle ympäristöön ja eläimiin liittyviä asioita. (Korhonen 2010, 11–12.)

Aikuisen oma esimerkki median käytössä on tärkeää, sillä lapsi ottaa mallia aikuiselta. Jos aikuinen on jatkuvasti syventynyt medialaitteiden käyttöön, tuntuu se usein lapsesta kurjalta. Lapsi tarvitsee huomiota läheisiltä aikuisilta. Nykyajan kasvattajan on tärkeää huomioida oman median käytön aikaa ja paikkaa. Milloin on soveliaista mediaa käyttää ja milloin ei. Se on osa mediankäytön käytöstapoja, joita lapsillekin tulee omalla esimerkillä opettaa. (Lapset ja media 2017, 15.)

Media aiheuttaa paljon myös uhkaa lapsen kehitykselle. Joissain tutkimuksissa on todettu, että median käytöllä on yhteyksiä lasten aggressiiviseen ja väkivaltaiseen käyttäytymiseen, joita opitaan median tuomista malleista. Lisäksi on erityisen huolestuttavaa, että median käyttö aiheuttaa lapsille turtumista esim. väkivaltaan ja aiheuttaa pelkoja. Liiallisella median käytöllä on yhteyksiä lasten painonhallinnan ongelmiin ja huonontuneeseen fyysiseen kuntoon. (Korhonen 2010, 12.)

Aggressiiviset leikit kuuluvat jossain määrin lasten maailmaan. On kuitenkin syytä huolestua jos leikit muuttuvat hyvin väkivaltaisiksi tai jos mediahahmoista ja niiden tekemisestä otetaan liikaa mallia leikkiin. Usein lapset oppivat väkivaltaista käyttäytymistä mediasta. Esimerkiksi jos lapsi leikkiessään satuttaa, uhkailee tai käyttää sopimatonta kieltä tulisi lapsen mediankäyttöä rajoittaa enemmän. Aina media ei kuitenkaan ole ainut syy lapsen oireilulle. Nykyään monet lastenohjelmat sisältävät lapselle liian pelottavaa sisältöä, kuten väkivaltaa, pelottavia ja kovia ääniä myös erotiikkaa löytyy lastenohjelmista enenevässä määrin. (Korhonen 2010, 15- 16, 20–21.)

Media aiheuttaa lapsille pelkoja ja unihäiriöitä. Jopa 80 % 5–6-vuotiaista lapsista kokee pelkoa median sisältöihin liittyen. Mediasta aiheutuneet pelot ovat yhteydessä painajaisuniin, levottomuuteen ja voivat olla jopa lapsen psykososiaalista kehitystä haittaavia. Eniten pelkoa aiheuttavat väkivalta ja mediassa esiintyvät hahmot. Monissa perheissä medialaitteet ovat päällä jatkuvasti ilman, että niitä seurataan koko ajan. Tällöin lapsi näkee ja kuulee sellaistaakin sisältöä, jota ei ole tarkoitettu lapselle. Esimerkiksi uutiset, aikuisten viihdeohjelmat ja sarjat, jotka saattavat järkyttää lasta. Tällaiset mediasisällöt ovat vaikeita aikuisellekin saati sitten lapselle, jonka kognitiiviset taidot eivät ole vielä kehittyneet. (Korhonen 2010, 12–14, 21.)

Medialaitteet kuten televisio, tietokoneet ja pelikonsolit ovat osa tämän päivän lasten arkea. Lapset ovat tottuneet niihin pienestä pitäen ja viihtyvät niiden äärellä. Lapset pelaavat tietokoneella ja pelikonsoleilla koska se on hauskaa. Pelaaminen kuitenkin passivoi lasta ja vie aikaa omaehtoiselta leikiltä. Lapset kaipaavat aikuisia mukaan pelihetkiin ja television katseluun. Aikuisten tulisi olla tietoisia siitä, mitä lapset televisiosta katsovat ja mitä pelejä he pelaavat. Lapset ammentavat median tuottamista sisällöistä aineksia leikkeihin. On lapsia, jotka pelaavat ja katsovat yksin väkivaltaa sisältäviä media sisältöjä. Lapsella ei ole kykyä arvioida onko median sisältö hänelle sopivaa vai ei, vaan tarvitsee aikuisen ohjausta ja suojelua. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 125–127, 152.)

2.6 Onko media syynä lapsen väkivaltaiselle käyttäytymiselle?

Sitä, vaikuttaako media lapsen aggressiiviseen käytökseen, on tutkittu jonkin verran. Tutkijoita on kiinnostanut erityisesti se, tukeeko media ennalta olevia käyttäytymismalleja vai luoko se kokonaan uusia. He ovat tutkineet vaikuttaako media samalla lailla sellaisiin lapsiin, joilla ei ole luontaisesti taipumusta väkivaltaiseen käyttäytymiseen samalla lailla kun niille, joilla on taipumusta siihen. Tutkijoiden mukaan lapsen persoonallisuus, perheen tausta tai aikaisemmat väkivaltakokemukset vaikuttavat siihen, onko lapsella taipumus väkivaltaan vai ei. On kuitenkin selvää, että media vaikuttaa lapsiin joka tapauksessa, niin positiivisesti kuin negatiivisestikin, lapsen taustoista riippumatta. Vanhemmilla onkin suuri vastuu siinä, mitä ohjelmia lapset saavat katsoa ja mitä eivät. (Lemish 2014, 98–99.)

Lisäksi tutkijoita on myös kiinnostanut se, miten väkivaltaisten ohjelmien katselu on vaikuttanut lapsiin pitkällä tähtäimellä. Tätä kysymystä tutkiessa on pohdittu myös lyhyen ajan vaikutuksia lapsen käyttäytymiseen. Näitä lyhyen ajan vaikutuksia voivat olla muun muassa lapsen imitaatio videopelistä nähdystä sotilaasta tai se, kun lapsi pyytää äidiltä samaan samanlaista tikkaria kuin hän näki tv-mainoksessa. Pitkän ajan vaikutuksia puolestaan saattaa olla muun muassa lapsen aggressiivinen käyttäytyminen joissain tilanteissa tai lapsen ruokailutottumusten muuttuminen videopeleistä tai tv-ohjelmista johtuvien mallien seurauksena. Se onko lyhyen ajan seuraukset vain yksittäisiä tapahtumia, vai onko niilläkin pitkänajan vaikutuksia, on tutkijoille vielä epäselvää. Joka tapauksessa medialla on mahdollisuuksia vaikuttaa, niin pitkällä kuin lyhyelläkin aikavälillä lapsen käyttäytymiseen, ajatteluun sekä tunteisiin. Lapset ovatkin kaikista alteimpia erilaisten medioiden vaikutuksille, sillä he ovat psyykkisesti heikompia kuin aikuiset, eivätkä pysty samalla lailla käsittelemään erilaisia mediasisältöjä. (Lemish 2014, 99.)

Tutkimuksia lasten käyttäytymiseen liittyen on tehty mm. siten, että lapsille on näytetty tutkimuksellisessa tarkoituksessa jotain väkivaltaista tv-ohjelmaa ja tutkijat ovat tutkineet lapsen reaktioita siihen. Sen avulla tutkijat pyrkivät lasten reaktioiden pohjalta selvittämään, ketkä lapset voisivat käyttäytyä aggressiivisesti, samalla tavalla kuin televisio-ohjelmassa. (Lemish 2014, 98–99, 102.)

Median huonoista vaikutuksista lasten ja nuorten käyttäytymiseen on uutisoitu ympäri maailmaa. Israelissa uutisoitiin tapauksesta, jossa seitsemän -vuotias poika hyppäsi ulos ikkunasta ja mursi selkärankansa. Ennen hyppäämistään lapsi oli huutanut, että ”katso kuinka supermies lentää!”. USA:ssa 15-vuotias nuori murhasi omat vanhempansa, katsottuaan mallia elokuvasta *Natural Born Killers*, jossa on kuvattu useita murhatapauksia. Thaimaassa 9-vuotias poika hirtti itsensä, matkittuaan suosittua sarjasta nähtyä kohtausta. USA:ssa on syytetty myös videopelejä kouluammuntojen syyksi. Pitää kuitenkin muistaa, että usein toimittajat dramatisoivat tapahtumia ja pitää mediaa ainoana syynä tapahtumille, vaikka näin ei välttämättä olisikaan. (Lemish 2014, 100–101.)

On kuitenkin totta, että nykyään videopelit, tv-ohjelmat ja elokuvat sisältävät nykypäivänä enemmän väkivaltaa kuin ennen. Kyse on maailmanlaajuisesta ilmiöstä. Tutkijat perustelevat väkivallan lisääntymistä mediassa sillä, että katsojat pitävät väkivaltaa helposti ymmärrettävänä kielestä ja kulttuurisista taustoista riippumatta ja siitä syystä väkivaltaiset ohjelmat myyvät hyvin maailman markkinoilla. (Lemish 100–101.)

Vaikka lastenohjelmatkin sisältävät nykyään enenemissä määrin väkivaltaa, ovat väkivaltakohtaukset niissä usein liitetty humoristiseen kontekstiin ja näin ollen lastenohjelmat tulevat tuskin koskaan aiheuttamaan lapselle pitkän tähtäimen seurauksia lapsen käyttäytymisessä. Jos lapsi altistuu mediasisällölle joka ei ole hänen ikätasolleen sopivaa, voi se aiheuttaa lapsessa pelkotiloja ja näkyä myöhemmin lapsen käyttäytymisessä. Altistumista tällaiselle sisällölle tulee tapahtua kuitenkin toistuvasti. (Lemish 2014, 101.)

Medialla on kiistatta suuri vaikutus lapsen maailmaan ja näin ollen myös lasten leikkeihin. Lapsi käsittelee leikkiessään ympäröivää maailmaa, johon myös media suurelta osaltaan kuuluu. Seuraavassa luvussa käsitellään leikin merkitystä lapselle, leikin kehitysvaiheita sekä leikkiympäristöä ja kasvattajan roolia leikin mahdollistajana.

3 LAPSI OPPII LEIKKIESSÄÄN

Lapselle leikki on tärkeä kehitystehtävä. Leikin kautta lapsi oppii fyysisiä, psyykkisiä ja sosiaalisia taitoja. Lapsen leikit ja kiinnostuksen kohteet vaihtelevat nopeasti. (Koivunen 2009, 40.)

Leikkiessään lapsi kuvaa ulkoisen että sisäisen maailman tapahtumia. Leikki on lapselle kehittävää ja oppimista edistävää toimintaa. Leikki on vapaaehtoista ja kuvitteellista toimintaa, vaikka leikin sisällöt tulevatkin usein todellisista tapahtumista. Leikki tuottaa lapselle mielihyvää ja hän pystyy sen kautta opettelemaan erilaisia asioita ilman epäonnistumisen pelkoa. (MLL 2017.)

Nykyään lapset lopettavat leikkimisen jo melko varhain. Sekä lasten leikkitaidot ovat heikentyneet. ”Monet leikkivät yksipuolisia, varsinkin television tuomia leikkejä, jotka eivät jätä tilaa mielikuvitukselle ja sisältävät väkivaltaa.” (MLL 2017.) Yksi osatekijä lasten leikkitaitojen heikentymiseen saattaa olla myös se, että lapset leikkivät paljon itseksensä ilman kasvattajan läsnäoloa ja ohjausta. Jotkut lapset tarvitsevat paljon kasvattajan ohjausta leikkitalanteissa ja heille on hyvä opettaa leikkitaitoja. Erilaiset leikkitalanteet vaativat kasvattajan seurantaa ja valvontaa, vaikka lapset valitsisivatkin itse leikkinsä. Kasvattajan läsnäolo lisää lapsissa turvallisuuden tunnetta sekä konfliktitalanteissa kasvattaja toimii tilanteiden selvittäjänä. Lapselle konfliktitalanteiden selvittäminen on liian vaikeaa ilman kasvattajan apua. Myös kasvattajat oppivat leikkihetkien kautta tuntemaan lapsia paremmin. Tärkeää on havainnoida myös sitä, mistä leikin sisällöt koostuvat. (Koivunen 2009, 40–41.)

3.1 Leikin merkitys lapselle

Omaehtoinen leikki on lapsen kehitykselle tärkeää. Leikkiessään lapsi käsittelee tunteitaan, kokemuksiaan ja ympäröivää maailmaa. Leikki auttaa lasta kuvittelemaan, kehittämään ongelmanratkaisutaitojaan, sosiaalisia taitojaan sekä ymmärtämään toisia ihmisiä. Leikin avulla lapsi voi purkaa ja käsitellä ikäviä ja pelottavia asioita. Lapsi oppii leikkiessään ja välittää leikin avulla itselleen merkityksellisiä asioita aikuisille. Leikki muuttuu ja muuttaa muotoaan eri aikakausina se-

kä luonnostaan lapsen kasvaessa ja kehittyessä isommaksi. (Koivunen & Lehtinen 2015, 165.)

Leikkiessään lapsi harjoittelee tärkeitä taitoja tuleviin ihmissuhteisiin ja elämäntilanteisiin. Lapsen leikki on todellisuuden jäljittelyä, jossa lapsi opettelee erilaisia askareita. Leikissä lapsi rakentaa oman todellisuutensa. Leikki motivoi, viihdyttää ja on lapselle palkitsevaa. (Vilkko-Riihelä & Laine 2005, 74–75.)

3.2 Leikin kehityksen vaiheet

Eri ikäkausina lasten leikki on erilaista. Leikit voivat myös olla erilaisia eri paikoissa esim. kotona ja päiväkodissa.

Niin kutsuttua esineleikkiä leikkivät 0–2-vuotiaat lapset. Lapsi puuhastelee esineiden kanssa tunnustellen, maistellen ja tutkien sitä. Hoitajan kanssa leikitään loruttelu, köröttely ja sormileikkejä, ojennetaan lelua vuorotellen toisille, katsellaan kuvakirjaa ym. Alle 2-vuotiaat leikkivät usein yksin tai rinnakkain toisen kanssa. Lapsi huomaa toisen lapsen ja tulee lähelle. Leluja viedään toiselta, mutta lapset leikkivät vielä omaa leikkiään. Ensimmäisen ikävuoden lopulla lapselle alkaa hahmottua kuvitteluleikit. Lapsi alkaa jäljitellä leikissään aikaisempia kokemuksia. Lapsi syöttää nukkea tai sekoittaa lusikalla kattilaa. Kuvitteluleikit monipuolistuvat lapsen kasvaessa ja lapsi oppii eläytymään erilaisiin rooleihin. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 81.)

Sivuavia leikkejä, joissa lapset lainaavat ja vaihtelevat tavaroita keskenään, mutta leikkivät usein vielä yksin. Näitä leikkejä leikkivät 2–3-vuotiaat lapset. Yksinleikeissä alkaa olla juoni ja esineiden toiminnat kiinnostavat lasta. (Vilkko-Riihelä ym. 2005, 75.)

Kaksivuotiaasta eteenpäin lasta kiinnostavat mm. rakenteluleikit palikoilla ja legoilla. Mielikuvitusleikkejä leikitään noin 4-vuotiaaksi asti. Tämän jälkeen mielikuvitusleikit muuttavat muotoaan roolileikeiksi. Sääntöleikit ja kilpailuleikit alkavat kiinnostaa ja yhteisleikit alkavat sujua noin 4-vuotiaana. (Koivunen ym. 2015, 165–166.)

Neljä- ja viisivuotiaat lapset pitävät pukeutumisleikeistä ja roolileikeissä käytetään mielellään erilaisia roolivaatteita. Sääntöleikkejä harjoitellaan yhdessä leikkimällä. Lapsi haluaa olla ikätovereiden kanssa. Lapsi kiinnostuu peleistä ja kilpailuleikeistä, mutta ei aina kestä häviämistä. Tämän ikäisten leikit voivat olla rajuja. (Koivunen ym. 2015, 169.)

Sen sijaan 5–6-vuotiaat rakentavat mielellään legoilla ja leikkivät roolileikkejä. Sääntöleikit ovat yhä tärkeämpiä ja sääntöjen noudattamisesta lapset ovat hyvin tarkkoja. (Koivunen ym. 2015,169.) Sääntöleikeissä tulee helposti erimielisyyksiä.

Tyttöjen ja poikien leikit ovat jo pienestä pitäen erilaisia. Tyttöjen ja poikien fyysiset ominaisuudet ovat erilaiset ja ympäristö suhtautuu eri tavoin tyttöjen ja poikien leikkeihin ja siihen mitä pitävät tärkeänä. Poikia kiinnostaa usein jo varhain autot ja palikat. Taisteluleikeissä korostuu hyvä ja paha. Tyttöjä kiinnostavat hoi-valeikit kuten nukke ja kotileikit, jossa leikitään äidin roolissa. Rakenteluleikit esim. legoilla kiinnostaa sekä tyttöjä että poikia yhtä paljon. Tytöt leikkivät pitkään kotileikkiä ja pojat auto- ja sotaleikkejä. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 82–83.)

3.3 Omaehtoisen leikin mahdollisuudet kotona ja päiväkodissa

Leikki-ikäinen lapsi elää kodin, perheen ja päivähoidon ympärillä. Lapselle lähin kasvuympäristö on oma perhe, mutta ajallisesti lapsi voi viettää enemmän valveil-laoloajastaan päivähoitossa kuin kotonaan. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 35–36.)

Lapset nauttivat ja iloitsevat leikkiessään. Leikki on lapsen omaa aikaa, jota hän voi tehdä ilman aikuisen kontrollia. Leikki on lapselle luonnollisin tapa ilmaista itseään. Lapsi tarvitsee aikaa ja rauhaa leikilleen. Yleensä kotona lapsi voi leikkiä rauhassa, omassa tahdissaan. Kotiympäristö tarjoaa lapselle virikkeellisen leiki-kiympäristön piilopaikkoineen, keittiötavaroineen ym. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 79, 85.)

Päiväkodissa on erilaiset puitteet lapsen leikille kuin kotona. Päiväkodeissa leik-kejä rajoitetaan tila- ja materiaalijärjestelyillä, säännöillä, leikit rajataan tiettyyn

kellonaikaan ja keston. Leikkitilat ja paikat on tarkoitettu aina tietynlaiselle leikille esim. kotileikille tai autoleikille. Lapset muodostavat käsityksen aikuisen viesteistä siitä, miten näissä tiloissa kuuluu leikkiä ja toimia. Päiväkodissa lasten omaehtoiselle leikille jää vähän aikaa kun päiväkodin arjenrytmitys vaatii lasta lopettamaan leikkinsä kun siirrytään tilanteesta toiseen. Päiväkodissa lapsi ei saa tarvitsemaansa rauhaa eikä aikaa omaehtoiseen leikkiin. Lapsella pitäisi olla arjessa aikaa leikkiä kiireettömästi. Kotiympäristö tarjoaa lapselle paremmat leikki-puitteet ja aikaa leikkimiseen. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 85–89.)

Päiväkotien suuret ryhmäkoot, meteli ja taistelu leluista sekä vaihtuvat aikuiset aiheuttavat lapselle kestostressiä. Lapsen suotuisalle kehitykselle on tärkeää, että lapsi voi välillä olla rauhassa omissa oloissaan. Päiväkodin melu jo pelkästään väsyttää lasta. Julkisessa keskustelussa kotikasvatuksesta ei juurikaan puhuta vaan lapset joutuvat jo varhain vuorottelemaan kodin ja päivähoidon välillä, mikä johtaa lapsen omantuntisen leikin vähentymiseen. Arki-iltoina vanhemmat eivät aina ehdi eivätkä jaksaa leikkiä lastensa kanssa. Lasten harrastukset aikatauluttavat arki-iltoja. Viikonloppuisin lapsen ja vanhempien välinen yhdessäolo on tiiviimpää ja kiireettömämpää kuin arkena. (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 146–151.)

”Lapsesta, jolla on mahdollisuus leikkiä paljon omassa tahdissa ja keskittyneesti, tulee aikuisena uuttera ja tasapainoinen ihminen. Leikkivästä lapsesta kasvaa omaa ja muiden hyvinvointia vaaliva ihminen. Leikki on hyvän elämän lähtökoh- ta.” (Kyrönlampi-Kylmänen 2010, 151.)

Päiväkodin ohjatussa lapsiryhmässä ei lapsilla välttämättä ole tarpeeksi aikaa vapaalle leikille joka päivä. Vapaaseen leikkiin kuluu aikaa kun leikki on ensin ideoitava, rakennettava ja sitten leikittävä. Lopuksi leikin lopettamiseen ja tavaroiden pois keräämiseenkin menee aikaa. Vapaaseen leikkiin tarvittaisiin päiväjärjestyksessä vähintään 45 minuuttia yhtenäistä leikkiaikaa. Lyhyemmillä leikkiajoilla lapset eivät ehdi toteuttaa aitoa leikkiä. Päiväkodeissa ulkoilu on usein vapaan leikin aikaa lapselle. Sen sijaan sisäleikkeihin vapaan leikin aikaa ei tahdo olla riittävästi. Leikkiaika vaikuttaa lasten keskinäisiin suhteisiin, leikin kehittymiseen ja lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin. (Helenius & Lummelahti 2014, 221- 222.)

Jotkut leikit kuten roolileikki on päiväkodissa saatettu järjestää erilliseen tilaan, jota kaikki ryhmät käyttävät omalla vuorollaan. Ryhmissä ei aina välttämättä ole riittävästi leikkiin tarvittavia välineitä. Leikkimateriaalia voi riittää vain osalle lapsista. Leikin yhteinen rakennusvaihe on tärkeää ja siksi tarjolla tulee olla tarpeellista leikkimateriaalia. Leikki ei kehity, jos lapsi ei pysty rakentamaan leikkijään omien ideoittensa pohjalta. Usein leikkipisteitä organisoidaan aikuisten toimesta, mikä voi estää lapsen koko leikin ytimen. (Helenius ym. 2014, 222–223.)

3.4 Aikuisen rooli ja lähikehityksen vyöhyke

Lasten leikissä aikuisella on tärkeä rooli. Aikuinen havainnoi, ohjaa ja ratkoo ongelmatilanteita leikeissä. Hän ohjaa leikkiä tarvittaessa kysymyksin ja antaen leikkiin omia ehdotuksia sekä rikastuttaa lasten leikkiä ja mielikuvitusta. Aikuisen tulee kuitenkin muistaa olla liikaa puuttumatta lasten omaehtoiseen leikkiin. Sivusta seuraaminen on toisinaan hyvä, kunhan lapset saavat ohjausta kun sitä tarvitsevat. Toisinaan aikuisen on hyvä leikkiä yhdessä lasten kanssa. (Olofsson 2009, 87–89.)

Vygotskyn näkemyksen mukaan lapsen taidot kehittyvät vuorovaikutuksessa muihin. Vygotsky puhuu lähikehityksen vyöhykkeestä. Se on tila, jossa lapsi voi ottaa tietoa vastaan. Lähikehityksen vyöhykkeellä toimiessa taitavampi lapsi tai aikuinen ohjaa toista oppimaan sellaista, mihin hän yksin ei vielä kykenisi. Opittavan asian tulee kuitenkin olla lähellä opetettavan kykyjä. Toisen avustamana yksilö pääsee parempaan suoritukseen, kuin toimiessaan yksin. Lähikehityksen vyöhykkeen huomioon ottaminen on päiväkodissa tärkeää, sillä se mahdollistaa lapselle uuden oppimisen ja ajattelun kehittymisen. Lapsi tarvitsee vuorovaikutusta ja taitavamman apua ja ohjausta myös leikkitalanteisiin. (Vilkko-Riihelä ym. 2005, 68–69.)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tähän tutkimusosaan on kerätty tietoa aiemmista tutkimuksista liittyen median vaikutuksiin. Tutkimuksen toteutustavat on kerrottu auki aiheen rajauksesta aina analyysiin asti.

4.1 Aikaisemmat tutkimukset

Median vaikutusta mm. lapsen leikkeihin on jonkin verran tutkittu. (Salokoski & Mustonen 2007, 8–9) ovat tutkimuskatsauksessa ”median vaikutukset lapsiin ja nuoriin – katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja – sääteilyn käytäntöihin” tutkineet, miten media vaikuttaa lasten ja nuorten kokonaisvaltaiseen kehitykseen. Tutkimuksessa ilmenneiden tuloksien perusteella media aiheuttaa lapsille pelkoja ja ahdistusta. Mediaa voidaan käyttää motivoivana oppimisympäristönä ja sitä voidaan hyödyntää lapsen kasvun ja kehityksen tukemiseen. Mediasta lapsi ammentaa roolimalleja ja sisältöjä leikkeihin. Tulokset osoittavat, että media aiheuttaa lapselle pelkoja ja nukahtamisvaikeuksia.

Rintala Linda on kasvatustieteen pro gradu -tutkielmassa tutkinut lastentarhanopettajan käsityksiä lasten mediavaikutuksista ja mediakasvatuksessa päiväkodissa. Lastentarhanopettajien mukaan mediavaikutukset näkyvät muun muassa lasten leikissä, puheissa ja sosiaalisissa suhteissa. Tutkimuksessa ilmeni myös, että mediakasvatukseen vaikuttaa vahvasti myös lastentarhanopettajan oma suhtautuminen mediaan. (Rintala 2016, 2.)

Saara Järvinen on tehnyt kasvatustieteen pro gradu -tutkielman ”Ratsastetaan Muumimamman kyydissä!” Etnografinen tapaustutkimus television heijastumisesta lasten vertaistoimintaan päiväkodin arjessa (2009, 2). Tutkimuksessaan hän on tutkinut medioituneen kulttuurin vaikutuksia lasten vertaistoimintaan. Tutkimuksessa painotetaan pääasiassa television tuomia vaikutuksia. Tulosten perusteella television sisällöt heijastuvat lasten leikkeihin ja vertaissuhteisiin. Lapset keskustelevat toistensa kanssa erilaisista televisio-ohjelmista ja ne antoivat lapsille yhteistä kokemuspohjaa leikkeihin. Television vaikutukset eivät merkittävästi vaikuttaneet lasten sosiaalisen aseman määräytymiseen ryhmässä.

Anni Marjomäki on Ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään ”Ikärajoitukset osana mediakasvatusta” (2014, 2) käsitellyt miten lapset tietävät ikärajoituksista sekä millaisia pelejä ja ohjelmia 5–7-vuotiaat katsovat ja pelaavat. Tutkimustulokset osoittivat, että tytöt tietävät poikia paremmin ikärajojen merkityksen. Tytöt ja pojat tykkäävät pelata yhtä paljon ja katsoa lastenohjelmia.

Mari Mäenpää on ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään ”Mediakasvatuksen toteutus varhaiskasvatuksessa” (2011, 2) selvittänyt, miten mediakasvatus toteutuu varhaiskasvatuksessa. Lisäksi hän on tutkinut, miten media vaikuttaa lapsiin. Tutkimustulokset osoittivat, että varhaiskasvattajat kyllä tietävät, mitä erilaisia mediavälineitä on, mutta eivät mieltäneet mediakasvatusta kasvatukselliseksi menetelmäksi. 77 prosenttia vastaajista havaitsivat lapsissa liiallisen median käytön vaikutuksia.

4.2 Tutkimusongelmat

Tutkimuksen perusta on päätutkimusongelmassa ja siitä johdetuissa alatutkimusongelmissa. (Vilkkä 2005, 45–46.) Tämän tutkimuksen päätutkimusongelma on;

Miten lisääntynyt median käyttö näkyy 5–6-vuotiaiden lasten leikeissä päiväkodissa?

Alatutkimusongelmat ovat;

Millaisia leikkejä 5–6-vuotiaat lapset leikkivät päiväkodissa?

Mitä mieltä varhaiskasvatushenkilöstö on mediavälineiden käytön opettamisesta 5–6-vuotiaille lapsille päiväkodissa?

4.3 Aiheen valinta ja rajaus

Tutkimus rajataan varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiin siitä, miten lisääntynyt median käyttö näyttäytyy 5–6-vuotiaiden lasten leikeissä päiväkodissa. Lisääntyneellä median käytöllä tarkoitetaan sitä, että ihmiset käyttävät mediavälineitä (mm. tietokone, älypuhelin, radio, kamera, tabletti, televisio) aiempaa enemmän. Tämän päivän lapset ovat syntyneet ”median keskelle”. Näin ollen lapset ovat tot-

tuneita heitä ympäröivään mediamaailmaan. Lapset oppivat nopeasti käyttämään erilaisia mediavälineitä.

Tutkimuksessa ei tutkita sitä, kuinka paljon ja millaisia mediavälineitä lapset käyttävät kotonaan tai millaisille media sisällöille lapsi kotona altistuu. Lapsen median käyttö kotona saattaa kuitenkin näyttäytyä lapsen leikeissä päiväkodissa. Tutkimuksen kohderyhmänä ovat varhaiskasvatushenkilöstö kahdesta laihialaisesta päiväkodista, jotka työskentelevät tutkimushetkellä ryhmässä, jossa on 5–6-vuotiaita (2011–2012 vuonna syntyneitä) lapsia. Sillä oletetaan, että tämän ikäiset jo käyttävät erilaisia medialaitteita ja heillä on jo jonkin verran taitoa ja kykyä pohtia median sisältöjä yhdessä aikuisen kanssa. Tätä nuoremmilla lapsilla media ei ehkä vielä niin paljon näy leikeissä.

Viisi-kuusivuotias lapsi on kykeneväinen entistä enemmän ymmärtämään sitä, mikä on totta ja mikä ei. Lapsen on kuitenkin vaikea käsitellä todentuntuksia kuvia ja mediasisältöjä. Mediasisältöjä ovat mm. mainokset, televisio-ohjelmat, painetut teokset ja erilaisten sähköisten viestimien avulla toteutetut vuorovaikutustapahtumat (Inkinen 2005, 12–13). Tällaiset asiat usein pelottavat lasta aiempaa enemmän, koska hän osaa jo pohtia syy-seuraus suhteita. Tämän ikäinen lapsi eläytyy voimakkaasti mediahahmoihin ja siksi kuvitteellisetkin sisällöt saattavat pelottaa lasta. Lapsen parissa työskentelevien aikuisten on hyvä tietää, miten erilaiset mediasisällöt vaikuttavat lapseen sekä ymmärtää se, että lapsi tarvitsee aikuisten tukea käsitellessään mediansisällöistä nousseita ajatuksia ja tunteita. Vaikka tämän ikäiset jo hieman ymmärtävät todellisuuden ja kuvitteellisen sisällön eroja, eivät he silti yksin pysty käsittelemään mediasta nousseita asioita. (MLL 2015.)

Nykyään media näyttäytyy arjessa monella tapaa. Medialla tarkoitetaan sisältöjä, joita välitetään erilaisten laitteiden kautta esimerkiksi televisio, radio, tietokone, tabletti, sanoma- ja aikakauslehdet, kirjat ja älypuhelimet. Nykyään lapset altistuvat useita tunteja päivässä erilaisille mediasisällöille kuten mainokset, televisio-ohjelmat, painetut teokset ja erilaisten sähköisten viestimien avulla toteutetut vuorovaikutustapahtumat. Tätä kutsumme mediamaailmaksi, kun olemme tiedosta-

mattamme sekä tietoisesti tekemisissä median kanssa päivittäin. (Inkinen 2005, 12–13.)

Lapset näkevät, kuulevat ja kokevat mediaa päivittäin. Aikuisille median käyttö on arkipäivää, emmekä välttämättä huomaa sitä, että lapsi altistuu erilaisille media sisällöille, joka ei ole lapsen ikätasoon nähden soveltuvaa. Esimerkiksi kuuntelemme autossa radiota tai lapset näkevät television auki ollessa uutisia, joissa näytetään totuudenmukaista kuvaa maailman tapahtumista. Näiden näkeminen ja kuuleminen saattaa olla lapselle pelottavaa, jos niitä ei yhdessä aikuisen kanssa käsitellä.

Lapset käsittelevät erilaisia asioita usein leikin kautta. Siksi lasten leikeissä myös median sisällöt saattavat olla esillä. Varhaiskasvatushenkilöstön olisi siis hyvä seurata lasten leikkejä ja havainnoida sieltä lapsille nousseita teemoja, kysymyksiä, tunteita ja ajatuksia.

4.4 Tutkimusmenetelmät

Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisesti eli se on laadullinen tutkimus. Kvantitatiivisissä eli määrällisissä tutkimuksissa esitetään usein hypoteeseja. Myös laadullisessa tutkimuksessa voidaan esittää hypoteesi, josta käytetään myös nimeä esioletus. Hypoteesi on tutkijan ajatus tutkimusongelman ratkaisusta. Tutkimuksessa testataan hypoteesin paikkansapitävyyttä. Hypoteesien tulee olla perusteltuja. Usein perustelut löytyvät teoriasta ja aiemmista aihepiirin tutkimuksista (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2013, 158.)

Kun tutkitaan ja tarkastellaan aikaisemmin tutkittuja tutkimuksia mediasta. Nousee sieltä esille se, että media näkyy lasten leikeissä. Tämän tutkimuksen esioletuksena on, että media näkyy 5–6-vuotiaiden lasten leikeissä.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa kuvaillaan ilmiöitä ja merkityksiä. Siinä pyritään saamaan vastaus mitä ja miksi kysymyksiin. Merkityskokonaisuudet ilmenevät esimerkiksi ajatuksina ja toimintana. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on selvittää ihmisten omia ajatuksia koetusta todellisuudesta. Se ei yritä selvittää totuutta tutkittavasta asiasta. Yleensä oletetaan, että ihmisten ajatukset

ja kuvaukset sisältävät asioita, joita ihminen pitää merkityksellisinä. Ihmisten kuvaamista kokemuksista ja käsityksistä tehdään tulkintoja, joiden avulla voidaan tutkimuksessa ratkaista arvoituksia. Kokemukset ja käsitykset eroavat toisistaan. Kokemukset ovat omakohtaisia ja käsitykset kertovat yhteisön tyypillisistä tavoista ajatella. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tulee täsmentää, kumpaa tutkitaan, kokemuksia vai käsityksiä jostain asiasta. (Vilka 2005, 97–98.)

Laadullinen tutkimusmenetelmä koettiin tähän aiheeseen sopivammaksi. Tutkimus käsitti kahden laihialaisen päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä tutkittavasta asiasta. Tutkimuksessa selvitettiin varhaiskasvatushenkilöstön käsityksiä siitä, miten lisääntynyt median käyttö näyttäytyi 5–6-vuotiaiden leikeissä päiväkodissa. Millaisia leikkejä 5–6-vuotiaat lapset leikkivät päiväkodissa, sekä mitä mieltä varhaiskasvatushenkilöstö on mediavälineiden käytön opettamisesta 5–6-vuotiaille lapsille päiväkodissa. Käsityksillä tässä tutkimuksessa tarkoitettiin ajatuksia, jotka muokkautuvat sen perusteella, mitä varhaiskasvatushenkilöstö kuulee, näkee, lukee ja keskustelee aiheeseen liittyen.

4.5 Aineiston kerääminen

Kohderyhmäksi valikoitui osa Laihian varhaiskasvatushenkilöstöstä. Laihialla on kolme päiväkotia. Tutkimuksen kohteena oli kuitenkin vain kaksi Laihian päiväkotia. Tutkimus rajattiin kahden päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstöön, jotka työskentelevät ryhmässä, jossa on 5–6-vuotiaita lapsia. Tähän rajaukseen päädyttiin, sillä sosionomikoulutus ei anna kelpoisuutta toimia esiopetusryhmässä. Esiopetusryhmät jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle.

Kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa tutkimusaineiston koolla ei ole väliä vaan aineiston laadulla. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ei tavoitella yleistettävyyttä, niin kuin määrällisessä tutkimuksessa, vaan tavoitteena on hyödyntää tutkimusaineistoa tutkittavan asian tai ilmiön ymmärtämisessä ja tulkinnan muodostamisessa. (Vilka 2005, 126.)

Laadullisessa tutkimuksessa voidaan kyllä löytää tilastollisiakin riippuvuuksia, mutta ne ei selitä kaikkea. Tutkimusaineistossa sekä samankaltaisuudet että poik-

keavuudet ovat kiinnostavia ja merkityksellisiä. Lähtökohtana on ajatus, että tutkimus on subjektiivista. Siksi tutkijan omat arvot, asenteet, käsitykset ja ymmärrys vaikuttavat tutkimuksessa tehtyihin valintoihin ja tulkintoihin. Siksi laadullisessa tutkimuksessa voi helposti tulla tulkintaongelmia. Laadullinen tutkimus ei ole samalla tavalla objektiivista kuin määrällinen tutkimus. (Vilka 2005, 50–51.)

Tutkimuksessa aineistonkeruumenetelmänä käytettiin kyselylomaketta. Kyselytutkimuksella voidaan saada laaja tutkimusaineisto. Kysely on kontrolloitu kysely. Kontrolloituja kyselyjä on kahdentyyppisiä; informoitukysely ja henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. Tässä tutkimuksessa käytettiin informoitua kyselyä. Informoidussa kyselyssä tutkija jakaa henkilökohtaisesti kyselylomakkeet mm. työpaikoille, messutilaisuuksiin, koulutustilaisuuksiin, kouluihin tai harrastusryhmiin. Lomakkeita jaettaessa kerrotaan tutkimuksen tarkoituksesta, opastetaan kyselyn täyttämässä ja vastataan mahdollisiin kysymyksiin. Vastaajat vastaavat omalla ajallaan kyselyihin ja palauttavat ne annettujen ohjeiden mukaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 185–186.)

Ennen kyselylomakkeiden vientiä päiväkoteihin, kyselylomake testattiin yhdessä Vaasalaisessa päiväkodissa luotettavuuden selvittämiseksi. Kyselylomake tulee testata ennen varsinaista mittausta. Testauksella arvioidaan kysymysten selkeyttä, vastausvaihtoehtojen toimivuutta ja yksiselitteisyyttä. (Vilka 2005, 88.)

Kyselylomakkeiden testaamisen jälkeen 27 kyselylomaketta vietiin päiväkoteihin. Lomakkeiden viemisen yhteydessä kerrottiin tutkimuksesta ja kyselyyn vastaamisesta. Lomakkeet vietiin toisen päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön palaveriin, jotta mahdollisimman moni olisi paikalla kuulemassa tutkimuksesta. Toiseen päiväkotiin lomakkeet vietiin suoraan ryhmään. Kun lomakkeet viedään paikanpäälle henkilökohtaisesti, on varhaiskasvatushenkilöstöllä mahdollisuus kysyä tutkimuksesta ja voidaan varmistaa, että kyselyyn vastaaminen on ymmärretty oikealla tavalla. Kyselyn viemisen yhteydessä pystyttiin myös innostamaan kyselyyn vastaamiseen. Kyselyyn vastaamisaika oli kolme viikkoa. Täytetyt kyselylomakkeet palautettiin kummassakin päiväkodissa omaan palautuslaatikkoon kahvihuoneeseen määriteltyyn kellon aikaan mennessä.

Tutkimuksessa ei eritellä päiväkotien vastauksia, vaan ne käsitellään erittelemättä sitä missä päiväkodissa vastaaja työskentelee. Vastaamisista muistutettiin tekstiviesteillä ryhmien puhelimiin viikkoa ennen vastausajan päättymistä. Kyselylomakkeiden palautuslaatikot haettiin ja kyselylomakkeet yhdistettiin. Laatikoihin palautui yhteensä 12 lomaketta. Myöhemmin palautui vielä kaksi lomaketta kirjekuoressa ”sisäisellä” postilla, jotka otettiin tutkimukseen mukaan.

Suurin osa kyselylomakkeen kysymyksistä on avoimia kysymyksiä, joiden tavoitteena on saada tutkittavilta spontaaneja vastauksia kysymykseen. Osa kyselylomakkeen kysymyksistä on monivalintakysymyksiä. Monivalintakysymyksistä käytetään myös termiä strukturoitu kysymys. Näissä kysymyksissä on valmiit vastausvaihtoehdot esimerkiksi taustatiedot. (Vilka 2005, 84–86.)

Tässä tutkimuksessa päädyttiin kyselylomakkeeseen aineiston keruumenetelmänä. Menetelmä soveltuu tähän parhaiten, koska mahdollisia kyselyyn vastaajia on suhteellisen suuri joukko. Kyselyt jaettiin 27:lle varhaiskasvatushenkilöstön työntekijälle.

4.6 Aineiston analyysi

Tutkimuksen aineiston analyysissä käytetään sisällönanalyysia. Sisällönanalyysia voidaan tehdä aineistolähtöisenä tai teorialähtöisenä sisällönanalyysina. Tutkimuksessa käytetään teorialähtöistä sisällönanalyysia, joka pohjautuu tämän tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen. Teoria ja aiemmat tutkimukset aiheesta ohjaavat tutkimusaineistosta saatujen käsitteiden määrittelyä ja näiden pohjalta tehdään analyysi. Tavoitteena on uudistaa teoreettista käsitystä tutkittavasta aiheesta, tutkimukseen osallistuvien henkilöiden antamien merkityksien avulla. (Vilka 2005, 139–141.)

Aineistoa voidaan monin tavoin analysoida. Karkeasti analyysitavat jaotellaan selittävään tai ymmärtävään lähestymistapaan. Laadullisessa tutkimuksessa analyysin tekeminen koetaan hankalaksi. Vaihtoehtoja on paljon, mutta usein analyysimenetelminä käytetään esim. teemoittelua, tyypittelyä, sisällönerittelyä. Aineiston runsaus ja elämänläheisyys laadullisessa tutkimuksessa tekee analyysivaiheen

mielenkiintoiseksi ja samalla vaikeaksi. Tutkijalle haastetta tuo vastauksien tulkitseminen oikein. Kaikkea kerättyä tietoa ei aina pystytä hyödyntämään. Kaikkea aineistosta ei ole tarpeen analysoida. (Hirsjärvi ym.2013, 224–225.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin teorialähtöistä sisällönanalyysia. Vastaukset teemoiteltiin ja vastausten sisältöjä eriteltiin erilaisiin ryhmiin. Näin saatiin selville vastausten yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia. Tutkimuksen kannalta epäoleellinen tieto karsittiin pois.

4.7 Eettisyys, reliaabelius ja validius

Tutkimuksentekoon liittyy aina eettisyys, joka tutkijan tulee pitää mielessä ja ottaa huomioon tutkimusta tehdessä. Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkija tuntee tutkimuksen teon periaatteet ja noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Eriytyisesti ihmistieteissä tiedonhankintatavat voivat aiheuttaa eettisiä ongelmia. Tutkimuksen lähtökohtana tulee aina olla ihmisarvon kunnioittaminen. Itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan siten, että ihmiset saavat itse päättää siitä osallistuvatko tutkimukseen vai ei. (Hirsjärvi ym. 2013, 23, 25.)

Tutkimuksessa eettisyys on huomioitu mm. siten, että vastaajat pysyivät anonyminä, vastaaminen oli vapaaehtoista sekä eri päiväkodeista tulleita vastauksia ei eritelty yksikön mukaan, vaan vastaukset käsiteltiin kokonaisuutena. Tutkimuksessa saadut aineistot käsiteltiin luottamuksellisesti. Aineiston analyysin jälkeen aineistot tuhottiin ja hävitettiin. Tutkimusorganisaation kanssa sovittiin, mitä nimitystä tutkittavasta organisaatiosta käytetään tässä tutkimuksessa. Tässä tutkimuksessa käytetään tutkimusorganisaation paikkakuntaa, mutta päiväkotien nimiä ei ole tutkimuksessa mainittu.

Tutkimuksessa validius käsitteellä tarkoitetaan pätevyyttä eli sitä mittaako mittari tai tutkimusmenetelmä sitä, mitä on tarkoitus mitata. Tutkimusmenetelmät eivät välttämättä aina vastaa todellisuutta, sillä tutkittavat ovat voineet käsittää kyselylomakkeiden kysymyksen toisin kuin, mitä tutkija on ajatellut. Reliaabelius tarkoittaa mittaustulosten toistettavuutta. Tulosta voidaan pitää reliaabelina jos samanlaiseen tulokseen päätyy useampi vastaajista. (Hirsjärvi ym. 2013, 231–232.)

Tässä tutkimuksessa reliabelius toteutui, sillä monissa vastauksissa ilmeni samanlaisia vastauksia ja sisältöjä. Oletetaan, että vastaajat ovat aikuisina ammattilaisina vastanneet rehellisesti kyselyn kysymyksiin. Tutkimuksen kyselylomakkeet on laadittu siten, että ne vastaavat tutkimusongelmiin. Näin ollen tutkimus on validi, jos tuloksista saadaan vastauksia tutkimusongelmiin.

5 TUTKIMUKSEN TULOKSET

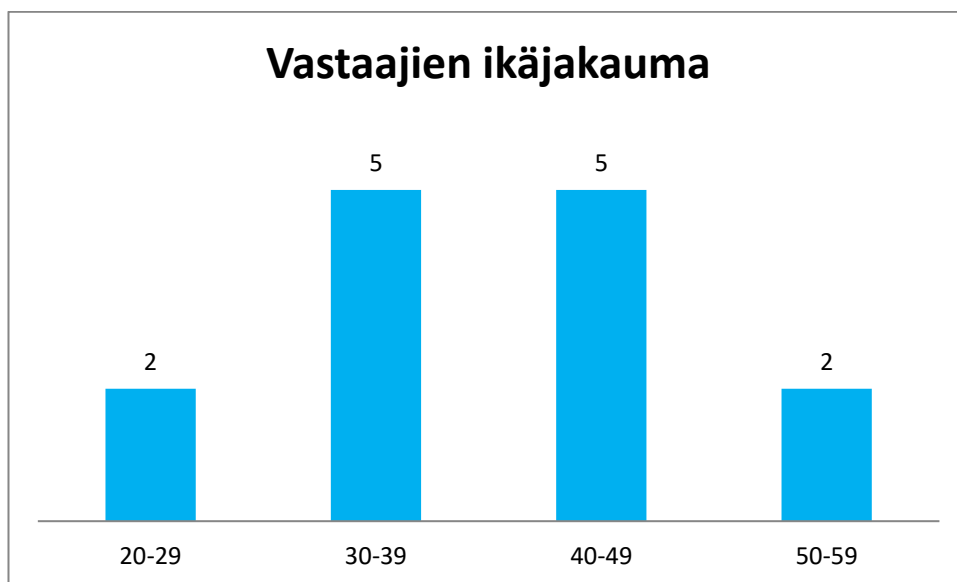
Kyselylomakkeet vietiin kahteen laihialaiseen päiväkotiin 27:lle varhaiskasvatushenkilöstöön kuuluvalla työntekijällä. Vastauksia palautui yhteensä 14 kappaletta. Se tarkoittaa sitä, että vastausprosentti on 52. Vastaajilla oli aikaa vastata kolme viikkoa. Vastaajia muistutettiin lähettämällä tekstiviestit ryhmien omiin puheluihin noin viikkoa ennen vastausajan päättymistä.

5.1 Vastaajien taustatiedot

Tässä alaluvussa käsitellään tuloksia, jotka koskevat vastaajien taustatietoja. Taustatiedot koostuivat vastaajien ikäjakaumasta, työkokemuksesta varhaiskasvatuksessa sekä heidän koulutustaustoistaan.

5.1.1 Ikäjakauma

Vastaajia pyydettiin kertomaan heidän syntymävuotensa. Kaikki 14 vastaajaa vastasivat kysymykseen. Vastausten perusteella syntymävuodet jaoteltiin (Kuvion 1.) mukaan neljään eri ikäryhmään.

Kuvio 1. Vastaajien ikäjakauma.

Vastauksista selvisi, että suurin osa vastaajista on iältään 30–49 vuotiaita, eli kokonaisuudessaan heitä on 71 % vastaajista. Kun taas 20–29 vuotiaita vastaajia on 14 % kuin myös 50–59 vuotiaita.

5.1.2 Työkokemus

Toisena kysymyksenä kysyttiin ”Kuinka kauan olet työskennellyt varhaiskasvatuksessa?” Vastaus pyydettiin työskentelyvuosina. Kaikki vastaajat vastasivat tähän kysymykseen. Vastausten perusteella työskentelyvuodet varhaiskasvatuksessa jaoteltiin (Kuvion 2.) mukaisesti kuuteen ryhmään.

Kuvio 2. Vastaajien työskentelyvuodet varhaiskasvatuksessa.

Tuloksista ilmeni, että enemmistö vastaajista on työskennellyt 5-9 vuotta varhaiskasvatuksessa, eli 36 % vastaajista. Vähiten on niitä, jotka ovat työskennelleet varhaiskasvatuksessa 20-24 ja 25-29 vuotta. Kummankin ryhmän vastausprosentti on 7 %.

5.1.3 Koulutustausta

Kolmantena kysymyksenä kysyttiin vastaajien koulutustaustaa valmiiksi annettujen vaihtoehtojen pohjalta. Vastausvaihtoehdot olivat Yliopistopohjainen lastentarhanopettaja, sosionomi AMK-pohjainen lastentarhanopettaja, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja, lähihoitaja, koulunkäynnin ohjaaja, lastenohjaaja sekä muu mikä. Kaikki vastaajat vastasivat kysymykseen.

Kuvio 3. Vastaajien koulutustausta.

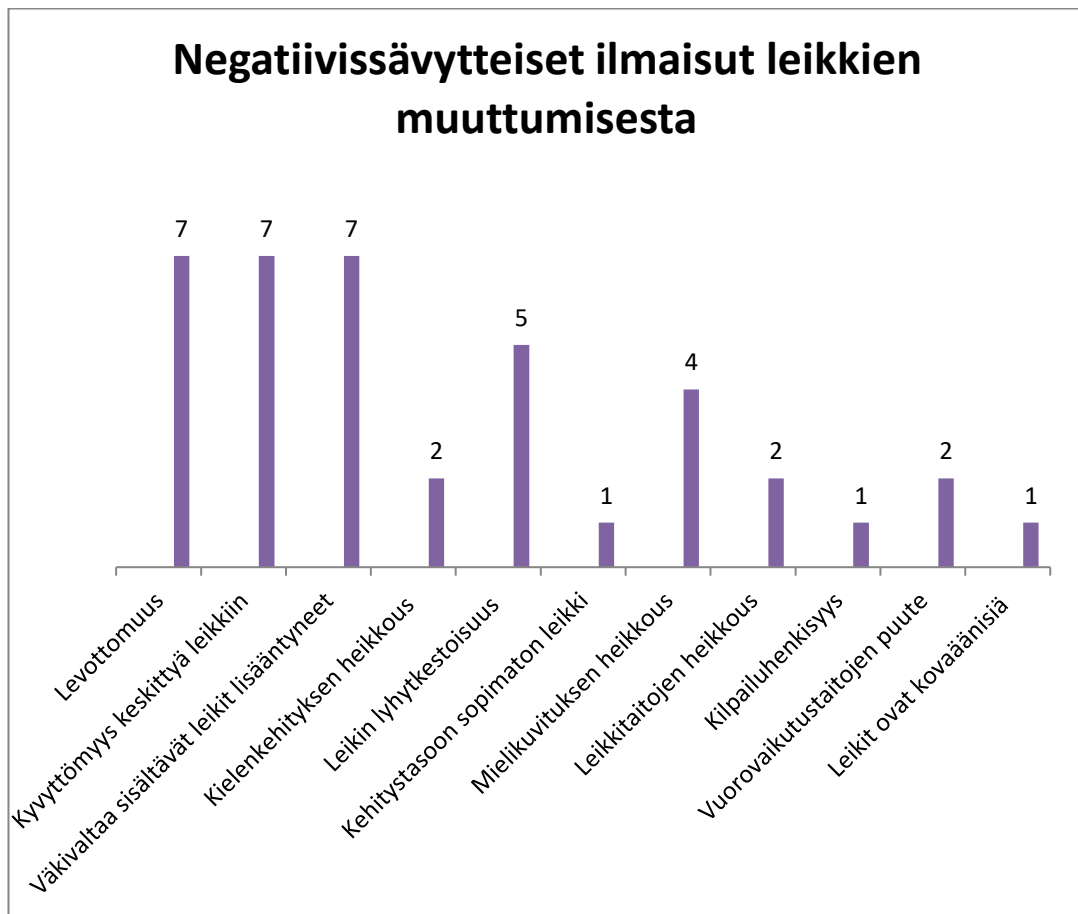
Vastaajista kolme (21 %) vastasi kohtaan ”muu, mikä”. Tähän kohtaan koulutukseksi vastattiin; avustaja, päivähoitaja sekä lasten ja nuorten erityisohjaaja. Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja ja koulunkäynninohjaaja olivat myös vastausvaihtoehtoina, mutta niihin ei tullut yhtään mainintaa. Vastaajista eniten oli lähihoitajia eli 29 % vastaajista.

5.2 Lasten leikki tänä päivänä

Tässä kappaleessa käsitellään mediasta nousseita leikkiteemoja (kuvio 6.) sekä leikkien muuttumista median käytön lisääntymisen myötä. Leikkien muuttumista on kuvattu sekä positiivisessa (Kuvio 4b.) että negatiivisessa (Kuvio 4a.) kontekstissa. Lasten eniten leikkimistä leikeistä on tehty koonti (kuvioon 5.)

5.2.1 Leikkien muuttuminen

Neljäntenä kysymyksenä kysyttiin ”Miten lasten leikit ovat muuttuneet lisääntyneen median käytön seurauksena?” Kaikki vastaajat vastasivat tähän kysymyksen, mutta yhtä vastausta ei voitu ottaa mukaan analysointiin. Vastaus oli epäselvä, eikä sitä voinut analysoida luotettavasti. Kysymys oli avoin ja suurin osa vastaajista mainitsi useamman eri ilmaisun. Muutamissa vastauksissa oli mainittu sekä positiivisia että negatiivisia ilmauksia. Negatiivissävytteisiä ilmaisuja ilmeni huomattavasti enemmän kuin positiivissävytteisiä ilmaisuja. Vastaukset ryhmiteltiin negatiivissävytteisiin ja positiivissävytteisiin ilmaisiin, joista tehtiin erilliset kuvat.

Kuvio 4a. Negatiivissävytteiset ilmaisut leikkien muuttumisesta.

Tuloksien perusteella voidaan todeta, että vastaajien mielestä lasten leikeissä on eniten levottomuutta ja väkivaltaa sekä vaikeutta keskittyä leikkeihin. Leikit ovat vastausten perusteella menneet huonompaan suuntaan median käytön lisääntymisen seurauksena.

”Tuntuu että sanavarasto on suppeampaa mitä leikeissä käytetään.”

*”Luulen, että medialla on ollut vaikutusta siihen, että leikit ovat yhä enemmän liikkuvia, vaeltavia, nopeatempoisia, vaihtuvia ja hektisiä. Tais-
teluleikit ovat todella yleisiä.”*

*”Mielikuvitus on kadonnut, vuorovaikutustaidot supistuneet, leikki on le-
votonta ja kova äänistä.”*

”Ilo esim. luonnon tuomista/ antamista virikkeistä on selvästi vähentynyt → keppi tarkoittaa yleensä vain asetta tai miekkaa, ei sitä, että sillä voisi rakentaa jotain.”

”Mitä enemmän lapsi käyttää mediaa, sitä rauhattomampi hän on yleensä... keskittymiskyky on huonompi.”

”Monet nykyajan lastenohjelmat ovat myös valitettavasti nopeatempoisia, aggressiivisia (taistelua, tappelua) → myös leikeissä tehdään samaa. Kannan huolta myös heistä, jotka kuluttavat mediaa niin paljon, että mielikuvitus ja leikkitaidot kärsivät.”

”Leikit ovat menneet rajumpaan suuntaan. Leikit ovat sellaisia, millaisia ei mielestäni lasten keskuudessa pitäisi olla. Jutut ovat rajuja; veri, aseet, tappaminen, väkivalta.”

Kuvio 4b. Positiivissävytteiset ilmaiset leikkien muuttumisesta.

Tuloksista nähdään, että positiivissävytteisiä ilmaisuja mainittiin huomattavasti vähemmän kuin negatiivissävytteisiä ilmaisuja. Osassa vastauksista ilmeni, että joillakin lapsilla leikki on laadukasta, pitkäkestoista sekä leikkeihin keskitytään ja niissä käytetään hyvin mielikuvitusta.

”Toiset lapset keskittyvät leikkimään todella hyvin ja leikki on laadukasta ja kestää kauan.”

”Onneksi on myös niitä, jotka osaavat leikkiä ja keksivät monenlaista. Niillä onkin mediankäyttö selvästi pienempi.”

”Onneksi lapset suurimmaksi osaksi osaavat kuitenkin keksiä itsekin leikkejä.”

Yksi vastaaja oli sitä mieltä, että media ei välttämättä näy kaikkien lasten leikeissä ja käytöksessä.

”Kaikkien lasten kohdalla mediankäyttö ei tule esiin leikeissä eikä käytöksessä.”

5.2.2 Leikit, mitä lapset eniten leikkivät

Viidentenä kysymyksenä kysyttiin ”Millaisia leikkejä lapset leikkivät?” Kysymys on avoin kysymys ja siihen kaikki vastaajat vastasivat ja suurin osa mainitsi vastauksessaan useamman eri leikin. Vastauksien pohjalta jaoteltiin vastaukset eri leikkikategorioihin (Kuvio 5).

Kuvio 5. Millaisia leikkejä lapset leikkivät?

Tuloksista ilmeni, että rooli/mielikuvitusleikeistä sekä taisteluleikeistä tuli vastauksissa eniten mainintoja.

”Tytöt leikkivät Frozenia jatkuvasti sekä itsellään että barbeilla/ Frozen-nukeilla. Vuorosanat tulevat elokuvista. Jos sanoo muuta, tulee ohje: ”ei se niin mennyt, kuuluu sanoa niin ja niin.” Jäädytetään toisia.”

”Pojat leikkivät Mygraft-peliä, zombia, transformereita jne., eli taisteluleikkejä. Rakennellaan aseita ihan mistä vain ja niillä sitten sohitaan toisia, tönitään ja painitaan.”

”Leikitään kaikenlaista. Enenemissä määrin ne liittyvät mm. ampumiseen... Aina on ollut pojilla pyssyleikkejä, mutta ennen siihen ei kuulunut lauseita: ”Ammun sun pään tohjoksi” tai ” sitten tää tulis ja katkaisis sen kaulan.”

”Tytöjen leikit ovat vielä useammin rauhallisempia, vaikka saattavatkin liittyä esim. Frozen-tarinaa.”

”Työt hakeutuu enemmän roolileikkiin (frozen-, koti-, prinsessa-, eläinleikit mm.)”

Perinteisimmistä leikeistä esim. kotileikki mainittiin useamman kerran vastauksissa.

”Perinteinen kotileikki on suosittu niin tytöillä kuin pojillakin (kodissa voi asua niin kissoja, mummoja kuin poliisikin).

”On kuitenkin vielä lapsia jotka osaavat/ kykenevät leikkimään ihan rauhassa ja pitkäjänteisesti mm. kotileikkiä.”

Vastaajat eivät olleet eritelleet erikseen ulko- ja sisäleikkejä. Yksi vastaaja mainitsi vastauksessaan hiekkaleikit.

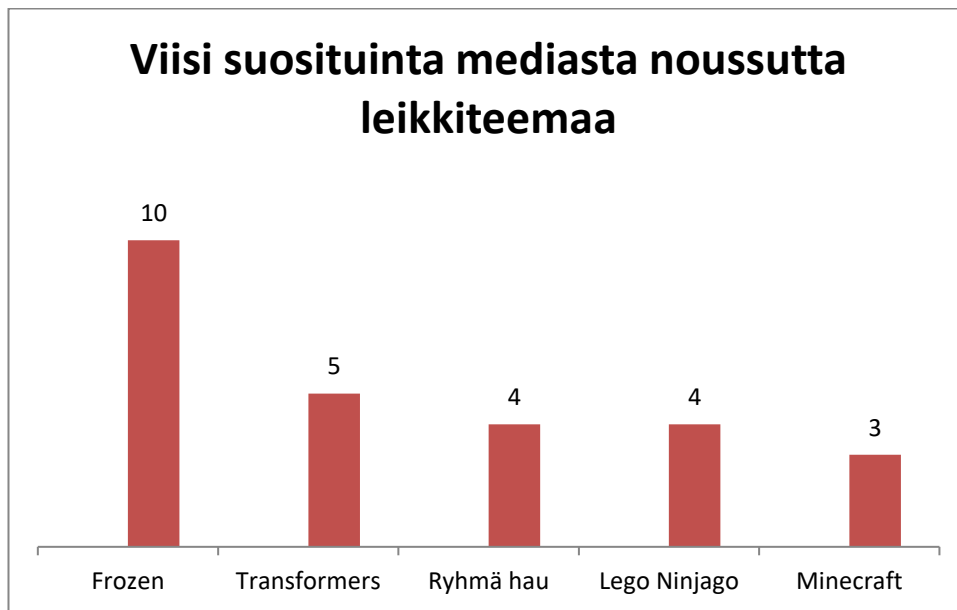
”Ambulanssi-, paloauto-, junarataleikit ja hiekkaleikit (ulkona) ovat aina klassikkoja.”

5.2.3 Mediasta nousseet leikkiteemat

Kuudentena kysymyksenä kysyttiin ”Mitkä mediasta nousseet leikkiteemat ovat tällä hetkellä lasten suosiossa?” Kaksi vastaajaa ei osannut nimetä mediasta nousseita leikkiteemoja.

”En tiedä mitä mediasta nousee.”

Muut vastaajat vastasivat joko yhden tai useamman eri teeman. (Kuvioon 6.) on nostettu viisi eniten mainintoja saanutta mediasta nousutta leikkiteemaa.

Kuvio 6. Viisi suosituinta mediasta noussutta leikkiteemaa.

Frozen on tällä hetkellä lasten leikeissä ylivoimaisesti suosituin mediasta noussut leikkiteema. Erityisesti poikien suosiossa olivat Transformers, Ryhmä hau, Lego Ninjago ja Minecraft.

”Mediasta nousseina teemoina näkyy mm. Frozen, Ryhmä Hau, Lohikäärmeratsastajat.”

”Ninjago-ohjelma on monen 5-6-vuotiaan pojan suosiossa. Sitä leikitään pihalla, juosten ja välillä kiinniottaen. Aluksi leikkiin meinasi tulla mukaan kepit ja lapiot, mutta ne kiellettiin, samoin kun töniminen ja muu rajua toiminta. Myös pienemmät lapset ovat tulleet mukaan leikkiin, vaikka eivät olisi nähneet ohjelmaa. Myös tytöt ovat innostuneet välillä tästä leikistä.”

”Tytöt ovat leikkineet välillä Onnelia ja Annelia tai My little ponya.”

Myös seuraavat teemat mainittiin vastauksissa. Kaikki nämä teemat saivat yhden maininnan.

Angry Birds, Hay day - peli, Palomies Sami, Kätyrit, Lohikäärmeratsastajat, Batman, Robotit, Prinsessat, Ampumispelit, Pokemon, Zombi (peli), Onneli ja Anneli, My little pony.

5.3 Sopimattomat mediasisällöt ja niihin puuttuminen

Tässä alaluvussa esitetään tuloksia koskien sopimattomia mediasisältöjä ja niihin puuttumista varhaiskasvattajana. Tässä kappaleessa selviää myös, mitä mieltä varhaiskasvattajat ovat mediavälineiden käytön opettamisesta lapsille päiväkodissa.

5.3.1 Sopimattomien mediasisältöjen ilmeneminen

Seitsemännessä kysymyksessä kysyttiin ”Ilmeneekö leikeissä sellaisia asioita, jotka ovat lähtöisin lapsen ikätasoon nähden soveltumattomista mediasisällöistä?” Pyydettiin vastaajia ympyröimään sopivin vaihtoehto seuraavista vastausvaihtoehdoista; Kyllä, ei, en osaa sanoa. Kaikki vastasivat kysymykseen, mutta yhden vastaajan vastauksesta ei saatu selvää mitä vastausvaihtoehtoa hän tarkoitti joten vastausta ei voitu ottaa huomioon tuloksissa. (Kuviossa 7) on siis kolmentoista vastaajan vastaukset otettu huomioon, vaikka vastaajia kaiken kaikkiaan olikin 14 kappaletta.

Kuvio 7. Ilmeneekö leikeissä sellaisia asioita jotka ovat lähtöisin lapsen ikätasoon nähden soveltumattomista mediasisällöistä?

Vastauksista ilmenee, että lasten leikit sisältävät sellaista sisältöä, joka on lähtöisin ikätasoon nähden soveltumattomista mediasisällöistä. Vastaajista yhdeksän vastasi kyllä, mikä tarkoittaa että vastausprosentti tähän vastausvaihtoehtoon on 69.

Kyllä vastauksiin haluttiin tarkennusta, että millaisia asioita leikit sisältävät. Tähän kysymykseen vastattiin mm. näin;

”Aikuisten lauluja, iskelmiä, lapsille soveltumattomia lauluja ja vitsejä. Aikuisten hölmöjä juttuja ja ajatuksia.”

”Väkivalta, aseet, tappaminen esim. vauvanuken paloittelu leikkiveitsellä.”

””Ammun sulta aivot pihalle””

”Monesti teemat sellaisia ”harmaan alueen” juttuja, esim. zombit voivat olla peräisin lastenohjelmasta tai sitten ikätasoon sopimattomasta ohjelmasta.”

”Lapsi saattaa myös itse tulla yhtäkkiä sanomaan kasvattajalle, että ”saan pelata GTA:ta.”

””Leikit””; Toisia lapsia vasten ”liimautumista”, housujen alas laskemista, jumiutumista tiettyihin hahmoihin. Kiroilu? Englanninkieliset kirosanat?”

”Väkivalta, jotkut pelaavat myös K18 sisältöä.”

”Pään katkomista, miekalla lävistämistä... yhä enemmän toisten satuttamista, pelottelua. Vanhemmat antavat katsoa esim. Salkkareita, jossa tapahtuu asioita joita lapset eivät ymmärrä. Myös omassa huoneessa olevaa tv:tä katsotaan illalla myöhään salaa.”

”Peleistä otetut taisteluleikit.”

”Ninjago leikissä näkyy välillä huitomista ja tönimistä eli väkivaltaa. Eiköhän siinäkin ohjelmassa ole ikäraja 7.”

”Pyssyleikkejä on välillä keppien ja lapioiden avulla, mutta toisaalta niitäkin leikkejä on pojat leikkineet aikaisemminkin ilman mediasta nähtyä mallia. Tietysti jos lapset elävät kovin paljon pelien ja elokuvien keskellä, se saattaa näkyä levottomuutena, keskittymiskyvyn puutteena tai aggressiivisuutena.”

”Pojilla leikit ovat jatkuvaa taistelua erilaisin asein, joskus otteet voivat mennä rajuksikin fyysiseksi taisteluksi. Myös kielenkäyttö ei ole sopivaa.”

5.3.2 Varhaiskasvattajien tapoja puuttua leikki-tilanteisiin

Kahdeksannessa kysymyksessä kysyttiin ”Miten varhaiskasvattajana toimit, jos lasten leikeissä ilmenee jotain ikätasoon sopimattomia sisältöjä?” Kaikki vastaajat vastasivat kysymykseen. Kysymys on avoin kysymys. Vastaukset jaoteltiin toistuvien, samankaltaisten vastausten pohjalta eri kategorioihin. (Kuvio 8.)

Kuvio 8. Varhaiskasvattajan toimiminen kun leikissä ilmenee ikätasoon sopimattomia sisältöjä.

Tuloksista käy ilmi, että eniten varhaiskasvatustahenkilöstö puuttuu ikätasoon sopimattoman leikin sisältöön keskustelemalla lapsen kanssa, ohjaamalla leikkiä sekä keskustelemalla huoltajien kanssa ja ohjaamalla heitä.

”Lyömisiin/liian rajuihin taisteluleikkeihin puututaan ja pyritään kieltämään. Anteeksi pyyntö, jos toista satutettu. Keskustelu, että mikä sallittua ja mikä ei. Jutellaan lapsen kanssa, mitä ikäraajat tarkoittaa. Juttelu vanhempien kanssa.”

”Pyrin olemaan leikissä läsnä esim. kysymään ”miksi sille nukelle pitää noin tehdä?”. Ohjaan oikeanlaiseen leikkimalliin.”

”Puutun leikin kulkuun, muistutan, että päiväkodissa ei ammuta aivoja pihalle leikissä. Kyselen mistä lapsi kuullut/nähnyt tuollaista. Keskustelen huoltajan kanssa, muistutan ikärajoista ja huoltajan vastuusta valvoa lapsen median käyttöä.”

”Yksittäiset, harvinaiset puheet/toiminta ei herätä huolta, mutta jos ne olisivat toistuvaa, jatkuvaa ja lapsen toimintaan vaikuttavia, pitäisi tilanteeseen puuttua vakavammin.”

”Niin se vaan on, että jos jollakulla on vaikka taisteluleikki, muut menevät siihen mukaan. Olemme sitten jakaneet ryhmiä niin, että ryhmässä on samaa leikkiä leikkivät eroteltu. Niin on saatu aikaan paremmat leikit, eikä taistelua ja kieltämistä.”

”Jos huomaan leikissä olevan potentiaalia hyvään ja toimivaan leikkiin, niin silloin puutun vain siihen sopimattomaan osaan ja kerron miksi se ei sovi leikkiin.”

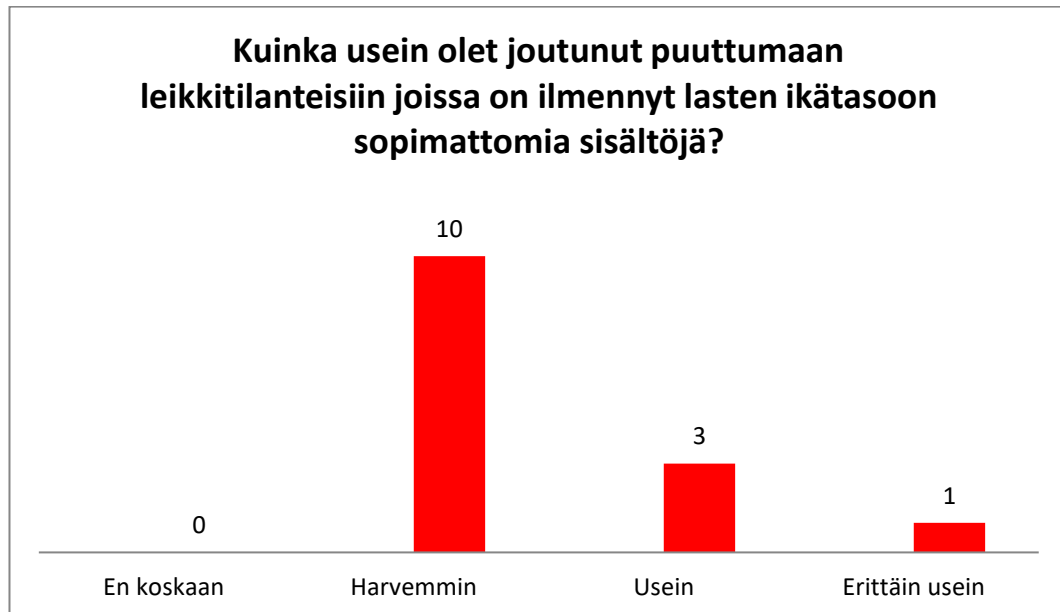
Huolestuttavaa on, että yksi vastaajista koki olevansa kykenemätön tekemään mitään.

”Olen aika kykenemätön tekemään mitään. Media on niin vahva. Perheen vaikutus suuri. Yritän oikaista asioita lapsille.”

5.3.3 Leikkitilanteisiin puuttumisen yleisyys

Yhdeksännessä kysymyksessä kysyttiin, ”Kuinka usein olet joutunut puuttumaan leikkitilanteisiin, joissa on ilmennyt lasten ikätasoon sopimattomia sisältöjä?” Vastauksessa oli valmiina vastausvaihtoehtoina; En koskaan, harvemmin, usein ja erittäin usein. Kaikki vastasivat tähän kysymykseen.

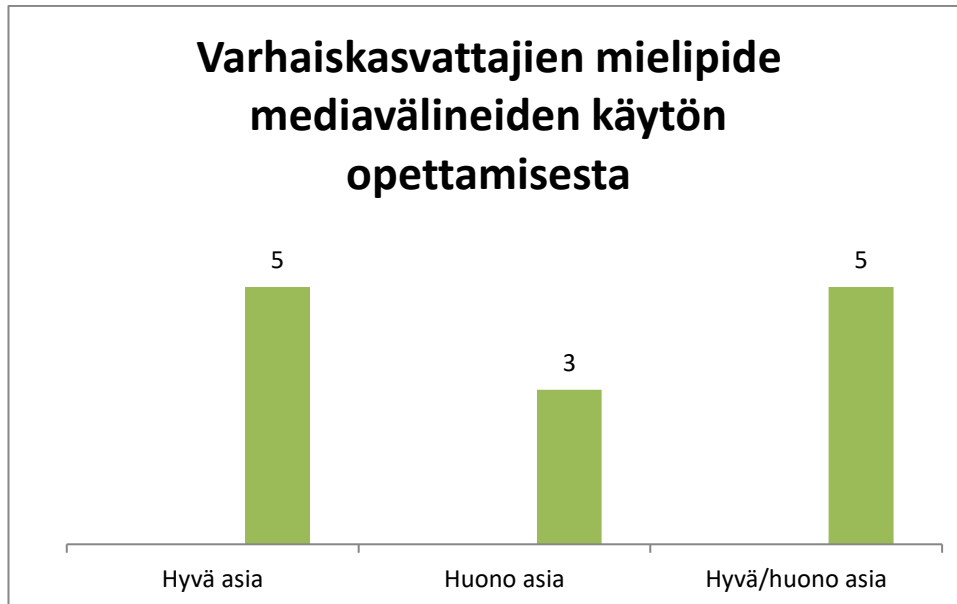
Kuvio 9. Kuinka usein olet joutunut puuttumaan leikkitilanteisiin joissa on ilmennyt lasten ikätasoon sopimattomia sisältöjä?

Suurin osa vastaajista koki, että leikkitilanteisiin on tarvinnut puuttua harvoin. Kaikki vastaajista ovat kuitenkin joskus joutuneet tällaisiin leikkitilanteisiin puuttumaan, sillä kukaan ei vastannut vaihtoehtoon; en koskaan.

5.3.4 Mediavälineiden käytön opettaminen päiväkodissa

Kymmenentenä kysymyksenä kysyttiin ”Mitä mieltä olet mediavälineiden käytön opettamisesta 5-6 vuotiaille lapsille päiväkodissa?” Kysymys oli avoin kysymys. Kaikki vastaajat vastasivat kysymykseen, mutta yhtä vastausta ei voitu tulkita, koska siitä ei saatu selvää, mitä vastaaja oli vastauksellaan tarkoittanut. Vastauksen mukaan jaoteltiin vastaukset kolmeen eri kategoriaan, jotka ovat; Hyvä asia, huono asia, hyvä/huono asia. Nämä kategoriat tulivat sillä, vastauksista kävi ilmi, että osa selkeästi median käytön opettamista hyvänä asiana ja toiset taas selvästi

huonona. Kolmas ryhmä vastaajista olivat sellaisia, jotka pitivät asiaa hyvänä, että huonona. (Kuvio 10.)

Kuvio 10. Varhaiskasvattajien mielipide mediavälineiden käytön opettamisesta.

Vastauksista ilmeni, että eniten mediavälineiden käytön opettamista pidettiin hyvänä asiana sekä hyvänä/ huonona asiana. Hyvä/huono vastausryhmällä tarkoitetaan sitä, että vastaaja oli nostanut esille mediavälineiden käytön opettamisesta niin hyviä kuin huonoja asioita.

”Mielestäni ei tarvitse liiaksi korostaa (oppivat ehkä muutenkin 😊), mutta ei saa myöskään kokonaan unohtaa. Perustaitojen opettaminen kuuluu nykypäivänä yleissivistykseen. Ns. valistus tärkeää, sillä välttämättä kaikkien kotona ei ymmärretä/ osata tätä puolta opettaa”

”Ihan ok. Toki tuntuu, että kotona ollaan varmasti ihan tarpeeksi mediavälineiden äärellä, että tarviiko sitä JO PÄIVÄKODISSA alkaa opetella niiden käyttöä. Mutta onhan se varmaan ”valmistavaa” koulua ajatellen, kun sielläkin siirrytään kokoajan sitä kohti, että kaikki tehdään koneella.”

”Erittäin tärkeää. Media on läsnä kaikkialla, myös pienten lasten elämässä. Mediavälineiden käytön opetus pk:ssa luo tasa-arvoa, näin myös ne, joilla ei ole mahdollista kotona opetella laitteen käyttöä oppivat. Pk:ssa

on myös mahdollista opettaa käyttämään mediavälineitä työkaluna, jolloin lapsen oppivat käyttämään mediaa työvälineenä, eikä vain pelaamiseen/ohjelmien katsomiseen. Mediavälineiden käyttö on myös osa uusien vasuperusteiden monilukutaitoa!”

”Varhaiskasvatushenkilöstölle olisi tärkeää tarjota tästä aiheesta koulutusta ja oikeat välineet. Monesti lapset ovat jo taitavampia ja osaavampia, kuin me aikuiset. He ovat syntyneet ”mediamaailmaan”, johon me olemme hiljalleen kasvaneet. Lähtökohta oppimiselle on siis aivan eri luokkaa kuin meillä aikoinaan.”

”Nykyaikana tarpeellista! Hallitusti, niin että muihinkin tärkeisiin asioihin (sosiaaliset taidot, liikunta, kädentaidot ym.) on tarpeeksi aikaa!”

*”Mediavälineet ovat tätä päivää ja niiden rinnalla voi/ pitää kuitenkin aina kulkea muukin tekeminen! Media ei näytä miltä tuntuu hiekka varpais-
sa, naavan kutitus poskella, metsän tuoksu... Balanssi on hyvä, nämä asiat rinnakkain ☺.”*

Vain kolme vastaaja piti mediavälineiden käytön opettamista huonona asiana.

*”Mielestäni media tukahduttaa luovuutta, ei osata leikkiä enää. Media ”koukuttaa” ruudun äärelle ja pelaamaan. Ihminen passivoituu. Liikku-
minen vähenee. Mediavälineiden käyttöä ehtisi kyllä opetella myös kou-
luikäisenä.”*

*”Mielestäni niiden käyttöä ei tarvitsisi opetella vielä päiväkodissa. Kum-
minkin kotona lapset saavat näistä harjoitusta jo pienestä. Riittää, että
koulussa aletaan opettaa.”*

”En pidä hyvänä. Valitsisin mieluummin käpylehmät.”

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen päätutkimusongelmana oli, että miten lisääntynyt median käyttö näkyy 5–6-vuotiaiden lasten leikeissä päiväkodissa. Tämän tutkimuksen alatutkimusongelmat olivat ”Millaisia leikkejä 5–6-vuotiaat lapset leikkivät päiväkodissa?” ja ”Mitä mieltä varhaiskasvatushenkilöstö on mediavälineiden käytön opettamisesta 5–6-vuotiaille lapsille päiväkodissa?”

Päätutkimusongelmaan saatiin vastaukseksi, että lisääntynyt mediankäyttö näkyy 5–6-vuotiaiden lasten leikeissä päiväkodissa. Pääsääntöisesti median vaikutukset lasten leikkeihin näyttäytyy negatiivissävytteisesti. Leikit ovat muuttuneet vastausten perusteella yhä levottomammiksi, väkivaltaisemmiksi, aggressiivisemmiksi ja lyhytkestoisemmiksi. Huolta aiheuttaa se, että varhaiskasvatushenkilöstön mielestä lasten leikki-aidot ja mielikuvitus ovat heikentyneet ja joillakin lapsilla on nähtävissä kielenkehityksen viivästymistä. Sitä esiintyy etenkin niillä lapsilla, jotka viettävät paljon aikaa ruudun ääressä.

Positiivissävytteisiä ilmauksia lisääntyneen median käytön näkyvyydestä tuli vastauksissa melko vähän. Vastausten perusteella, jotkut lapset osaavat leikkiä hyviä ja laadukkaita leikkejä. Heillä on rikas mielikuvitus ja leikki on pitkäkestoista. Kaikkien lasten kohdalla median vaikutus ei näy leikeissä.

Suurin osa vastaajista oli huomannut lasten leikeissä sellaisia asioita, jotka ovat lähtöisin lasten ikätasoon soveltumattomista mediasisällöistä. Jotkut lapsista pelaavat K18 pelejä ja altistuvat televisiosta näytetylle materiaalille, jotka eivät ole soveltuvia 5–6-vuotiaille lapsille. Lasten leikeissä soveltumattomien mediasisältöjen katselu näkyy mm. väkivaltaa sisältävinä leikkeinä ja sopimattomana kielenkäyttönä.

Yllättävää oli, että varhaiskasvatushenkilöstöstä suurin osa on joutunut kuitenkin harvoin puuttumaan leikki-tilanteisiin, joissa on ilmennyt lasten ikätasoon soveltumattomia sisältöjä. Varhaiskasvatushenkilöstö oli maininnut paljon erilaisia tilanteita, jotka olivat heitä huolestuttaneet. Sen vuoksi oli yllättävää, että niin moni

oli kuitenkin vastannut, että joutuu harvoin tällaisiin tilanteisiin puuttumaan, joissa ilmenee lasten ikätasoon soveltumatonta sisältöä.

Pääsääntöisesti varhaiskasvatushenkilöstöllä oli hyviä keinoja puuttua tilanteisiin, joissa ilmenee lasten ikätasoon soveltumattomia sisältöjä. Eniten käytettiin keinoja, jossa lapsen kanssa keskusteltiin asiasta ja ohjattiin lasten leikkiä parempaan suuntaan. Moni vastaajista oli myös maininnut vanhempien kanssa keskustelun tärkeäksi keinoksi puuttua lapsen toimintaan.

Alatutkimusongelmiin saatiin vastauksiksi, että lapset leikkivät eniten rooli/mielikuvitusleikkejä sekä taisteluleikkejä. Myös kotileikki sai vastaajilta paljon mainintoja. Leikit koskivat lähinnä sisällä leikittäviä leikkejä. Ulkoleikkejä ei vastauksissa tullut esille kuin muutama.

Ylivoimaisesti suosituin lasten mediasta noussut leikkiteema oli Frozen. Sitä leikkivät pääsääntöisesti tytöt, mutta välillä myös pojat. Erityisesti poikien suosiossa olivat Transformers, Lego Ninjago, Minecraft ja Ryhmä Hau, joihin myös tytöt välillä ottivat osaa.

Vastauksista ilmeni, että varhaiskasvatushenkilöstö piti mediavälineiden käytön opettamista enimmäkseen hyvänä asiana. Varhaiskasvattajat löysivät median käytön opettamisesta päiväkodissa sekä hyviä että huonoja asioita. Varhaiskasvatushenkilöstö piti tärkeänä sitä, että saisivat median käytön opettamiseen koulutusta ja oikeanlaisia välineitä.

Tutkimuksen esioletuksena oli, että media näkyy lasten leikeissä. Esioletus toteutui tässä tutkimuksessa, sillä lasten leikeissä näkyy media. Lasten leikeissä on mediasta nousseita leikkiteemoja, joista lapset ottavat mallia leikkeihin. Enimmäkseen media näyttäytyy negatiivissävytteisesti lasten leikeissä ja käyttäytymisessä, kuten taisteluleikkien lisääntymisenä siten, että toisia lapsia satutetaan. Aina kuitenkin kaikki mediasta nousseet leikkiteemat eivät vaikuttaneet lasten leikkeihin negatiivisesti. Esimerkiksi tyttöjen suosiossa oleva leikkiteema Frozen antaa esimerkiksi prinsessa leikkeihin uutta vaihtelua.

Tässä tutkimuksessa saadut tulokset olivat yhtäläisiä aiemmin tehtyihin tutkimuksiin nähden. Aiemmissä tutkimuksissa on todettu, että lapset ottavat mediasta mallia ja sisältöjä leikkeihin. Varhaiskasvattajat ovat myös aiemmissä tutkimuksissa havainneet, että lapset käyttävät liian paljon mediaa. Mediakasvatusta ei välttämättä mielletä niin tärkeäksi varhaiskasvatuksessa, kuin nykypäivänä olisi tarpeen. Nämä asiat tulivat myös tässä tutkimuksessa esille.

7 POHDINTA

Tutkimusaihe valikoitui parin muun tutkimusaiheen jälkeen. Tähän aiheeseen päätyminen jälkeen aihe alkoi tuntua mielenkiintoiselta ja aihe on myös ajankohtainen. Teoriaa aiheeseen liittyen löytyi melko hyvin ja siitä syystä sitä oli mielekäs-tä tutkia. Tutkimusprosessi eteni hyvin ilman ongelmia ja aikataulussa pysyttiin.

Tutkimukseen osallistuneiden vastausprosentti oli 52 % mikä on ihan hyvä määrä tutkimuksen kannalta. Oltaisiin toivottu, että kyselylomakkeita olisi palautunut enemmänkin, tutkimuksen toteutuspaikan tuttuuden takia.

Kyselylomakkeen kysymykset saatiin hyvin tehtyä ja lomakkeiden testaaminen antoi toimivan vaikutelman kysymyksistä. Vastauksia analysoidessa havaittiin kuitenkin muutamia epäkohtia. Neljännessä kysymyksessä, jossa kysyttiin ”miten lasten leikit ovat muuttuneet lisääntyneen mediankäytön seurauksena?” Tämä kysymys olisi pitänyt muotoilla toisin, sillä vastaajat olivat kertoneet, miten median vaikutus näkyy nykypäivänä lasten leikeissä, mutta eivät tuoneet selkeästi esille leikkien muuttumista vuosien saatossa. Osassa vastauksissa oli viitteitä siitä, että leikkiä on verrattu johonkin aikaisempaan ajanjaksoon. Tämä kysymys olisi voitu esittää esim. Miten lisääntynyt median käyttö näkyy lasten leikeissä? Näin ollen siitä olisi jätetty leikkien muuttuminen pois. Loppuen lopuksi vastaajat vastasivat ikään kuin tähän kysymykseen, vaikka kysymys muotoiltiin alun perin toisin.

Tutkimuksen loppupuolella huomattiin myös, että tutkimuksen taustatietokysymykset eivät tutkimustulosten kannalta olleet tarpeellisia. Lukijalle voi kuitenkin olla mielenkiintoista tietää, minkä ikäisiä vastaajat olivat, kuinka kauan ovat työskennelleet varhaiskasvatuksessa sekä millaisella koulutustaustalla he työtä tekevät.

Teoria ja tutkimustulokset osoittivat sen, että media vaikuttaa lasten leikkeihin sekä kehittymiseen ja hyvinvointiin. Siitä huolimatta tutkimuksesta ilmenneet tulokset yllättivät jopa ”raakuudellaan” ja sillä, millaista kieltä lapset käyttävät ja miten he käyttäytyvät toisia lapsia ja aikuisia kohtaan. Tuloksien perusteella pääteltiin, että nykyajan vanhemmuus on osalla vanhemmista hukassa. Lapsille ei

aseteta tarpeeksi rajoja, vaan annetaan esimerkiksi heidän katsoa ohjelmia, mitkä eivät ole heidän ikätasolleen sopivia. Vanhemmat eivät ole tietoisia siitä, mitä lapset tekevät kun eivät ole tarpeeksi läsnä lapselle. Median vaikutusta lapsen käytökseen ja kehitykseen ei välttämättä vielä ymmärretä tarpeeksi. Se mitä kotona tapahtuu ja tehdään, heijastuu päiväkodissa lasten leikkien ja käytöksen kautta. Media on hyväksi, jos sitä käytetään oikein ja pidetään ikärajoista kiinni. Mediakasvatuksella on suuri merkitys päiväkodissa, mutta myös vanhemmilla. Media ei pelkästään ole syynä lasten rajuille leikeille ja huonolle käytökselle, vaan siihen löytyy syitä myös perheen sisäisistä ongelmista sekä lasten kavereiden antamasta mallista.

Varhaiskasvattajana on tärkeää osata puuttua näihin tilanteisiin jo mahdollisimman varhain, etteivät asiat pääse liiaksi kärjistymään. Lasten huonoon käytökseen tulee puuttua vakavasti ja keskustella asiasta myös yhdessä huoltajien kanssa. Tarvittaessa vanhempia voidaan ohjata hakemaan apua myös sosiaali- ja terveystieteiden ammattilaisilta.

Yhtenä jatkotutkimusaiheena voidaan tutkia, mikä vaikutus medially on lapsen mielenterveyteen ja psyykkiseen kehitykseen. Vastauksista tuli jonkin verran jo sellaista materiaalia, jotka puhuvat sen puolesta, että media saattaa horjuttaa lasten mielenterveyttä ja vaarantaa lapsen psyykkistä kehitystä. Tästäkin syystä, varhaiskasvattajilla on suuri vastuu puuttua ajoissa huolta aiheuttavaan lapsen käytökseen, johon liittyy väkivaltaa ja aggressiivisuutta. Jos lapsi jo pienenä altistuu väkivallalle näkemällä sitä peleissä ja tv-ohjelmissa, niin hän vähitellen alkaa turtua siihen, eikä väkivalta enää aiheuta heissä reaktioita. Sitä aletaan pitää ns. normaalina asiana. Lapsen kasvaessa nuoreksi ja sitä kautta aikuiseksi, pahimmassa tapauksessa lapsuudessa koetulla haitallisella mediasisällöllä, voi olla vaikutusta väkivaltaiseen käyttäytymiseen nuorena/aikuisena.

Toisena jatkotutkimusaiheena olisi mielenkiintoista tutkia onko mediavälineiden käytön opettaminen päiväkodissa vienyt aikaa omaehtoiselta leikiltä päiväkodissa. Onko leikkiaika lyhentynyt ja onko se vaikuttanut jotenkin lasten käytökseen ja kehitykseen. Tämän aiheen tutkiminen pystyttäisiin aloittamaan vasta muutamien

vuosien päästä, sillä uudet varhaiskasvatussuunnitelmat ovat vasta tulleet käyttöön. Näissä uusissa varhaiskasvatussuunnitelmissa on nyt tullut yhdeksi laaja-alaiseksi oppimisen osa-alueeksi monilukutaito ja tieto- ja viestintäteknologian osaaminen. Lisäksi olisi mielenkiintoista kysyä lasten huoltajilta onko päiväkodissa tapahtuneesta mediakasvatuksesta ollut lapselle näkyvää hyötyä. Onko lapsi oppinut taitavammaksi tai kriittisemmäksi median käyttäjäksi. Samaa kysymystä voitaisiin kysyä myös varhaiskasvatushenkilöstöltä ja tuloksia voisi vertailla keskenään.

LÄHTEET

A16.3.1973/239. Asetus lasten päivähoidosta. Suomen sähköinen säädöskokoelma Finlex. Viitattu 29.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239>

Helenius, A. & Lummelahti, L. 2014. Leikin käsikirja. PS-kustannus. Jyväskylä.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2004. Tutki ja kirjoita. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2013. Tutki ja kirjoita. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Inkinen T. 2005. Johdettava polku lasten tietoyhteiskuntaan. Teoksessa Lapsuus mediamaailmassa; näkökulmia lasten tietoyhteiskuntaan 9-18. Lahikainen A., Hietala, P., Inkinen, T., Kangassalo, M., Kivimäki, R. & Mäyrä, F. Gaudeamus. Helsinki.

Järvinen, S. 2009. ”Ratsastetaan Muumimamman kyydissä!” Etnografinen taupaustutkimus television heijastumisesta lasten vertaistoimintaan päiväkodin arjessa. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 13.3.2017. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/80666/gradu03612.pdf?sequence=1>

Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Mediakasvatus kuuluu kuvaan varhaiskasvatuksessa. Kokemusten jakamista ja toimintamalleja varhaisen mediakasvatuksen yhteiseen kehittämiseen. Viitattu 14.09.2017. <http://www.mediataitokoulu.fi/kuuluukuvaan.pdf>

Koivunen, P-L. 2009. Hyvä päivähoito; Työkaluja sujuvaan arkeen. PS-kustannus. Juva.

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa: Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. PS-kustannus. Jyväskylä.

Korhonen, P. 2010. Median aiheuttamia haasteita pienten lasten hyvinvoinnille. Teoksessa Meriranta, M. 2010. Mediakasvatuksen käsikirja 9-35.

Kyrönlampi-Kylmänen, T. 2010. Lapsen hyvä arki. Kirjapaja. Helsinki.

Lapset ja media; Kasvattajan opas. 2017. Kansallinen audiovisuaalinen instituutti. Helsinki. Viitattu 6.10.2017. <https://kavi.fi/sites/default/files/documents/lapsetjamedia.pdf>

Lemish, D. 2014. Children and media; A global perspection. Wiley Blackwell. UK.

L19.1.1973/36. Varhaiskasvatuslaki. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 29.1.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036>

L29.4.2005/272. Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Säädös säädöstietopankki Finlexin sivuilla. Viitattu 10.3.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2005/20050272>

Marjomäki, A. 2014. Opinnäytetyö. Ikärajoitukset osana mediakasvatusta. Vaasan ammattikorkeakoulu. http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/78808/Marjomaki_Anni.pdf?sequence=1

MLL. 2015. 5-vuotiaan mediankäyttö. Viitattu 6.2.2017. Lähteessä https://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/lapset_ja_media/media_ja_lapsen_ika/5-vuotias/

MLL. 2017. Leikin merkitys lapselle. Viitattu 15.2.2017. https://www.mll.fi/vanhempainnetti/lasten_leikit/leikin_merkitys_lapselle/

Mäenpää, M. 2011. Opinnäytetyö Mediakasvatuksen toteutus varhaiskasvatuksessa. Vaasan ammattikorkeakoulu. http://theseus.fi/bitstream/handle/10024/38507/Maenpaa_Mari.pdf?sequence=1

OKM. 2017. Varhaiskasvatus. Viitattu 29.1.2017. http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/varhaiskasvatus

Olofsson, B. 2009. Vad lär barn när de leker? 75-92. Teoksessa Jensen, M. & Harvard, Å. 2009. Leka för att lära; Utveckling, kognition och kultur. Studentlitteratur. Lund.

Rintala, L. 2016. Lastentarhanopettajien käsityksiä mediavaikutuksista ja mediakasvatuksesta. Pro gradu –tutkielma. Oulun Yliopisto. <http://jultika.oulu.fi/files/nbnfioulu-201610072913.pdf>

Salokoski, T. & Mustonen, A. 2007. Median vaikutukset lapsiin ja nuoriin; katsaus tutkimuksiin sekä kansainvälisiin mediakasvatuksen ja sääätelyn käytäntöihin. Mediakasvatusseuran julkaisuja 2/2007. Viitattu 6.2.2017. <http://www.mediakasvatus.fi/publications/ISBN978-952-99964-2-1.pdf>

THL. 2015. Varhaiskasvatus. Viitattu 29.1.2017. <https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/varhaiskasvatuspalvelut>

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016. Viitattu 30.1. 2017. http://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf

Vilkkä, H. 2005. Tutki ja kehitä. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Painopaikka Otavan kirjapaino oy.

Vilkkö-Riihelä, A. & Laine, V. 2005. Mielen maailma 2. Kehityspsykologia. WSOY. Helsinki

LIITE 1

SAATEKIRJE

Hei! Olemme kolmannen vuoden sosionomiopiskelijoita Vaasan ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä aiheesta; millaisia käsityksiä varhaiskasvatushenkilöstöllä on siitä, miten lisääntynyt median käyttö näyttäytyy 5-6 vuotiaiden lasten leikeissä. Tutkimus toteutetaan kyselylomakkeella. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta olisi hyvä, että kyselyihin saataisiin vastauksia mahdollisimman paljon.

Kyselytutkimus on tarkoitettu varhaiskasvatushenkilöstölle, jotka työskentelevät ryhmissä joissa on 5-6 vuotiaita (2011- 2012 syntyneet) Kysely on tarkoitettu lastentarhanopettajille, lastenhoitajille, avustajille sekä myös erityislastentarhanopettajalle ja kiertävälle lastenhoitajalle.

Vastausaika on **24.4.-12.5.2017**. Täytetyt lomakkeet palautetaan kahvihuoneen pöydällä olevaan vastauslaatikkoon viimeistään **12.5.2017 klo 15.00!**

Vastaathan kyselyyn huolellisesti.

Kiitämme vastauksistanne ja vaivannäöstänne!

Parhain terveisin Heini Rintamäki ja Laura Lahdenperä

7. Ilmeneekö leikeissä sellaisia asioita, jotka ovat lähtöisin lapsen ikätasoon nähden soveltumattomista mediasisällöistä? Ympyröi vaihtoehto.

Kyllä

Ei

En osaa sanoa

Jos vastasit kysymykseen 7. ”kyllä” Kuvaile tässä millaisia asioita leikit sisältävät.

---

8. Miten varhaiskasvattajana toimit, jos lasten leikeissä ilmenee jotain ikätasoon sopimattomia sisältöjä?

---

9. Kuinka usein olet joutunut puuttumaan leikkitilanteisiin, joissa on ilmennyt lasten ikätasoon sopimattomia sisältöjä? Ympyröi sopivin vaihtoehto.

En koskaan

Harvemmin

Usein

Erittäin usein

